

WESP JEUGDZORG
Componistenlaan 55a
2215 SN VOORHOUT
T 0252-372053
F 0252-371152
E jeugdzorg@wespweb.nl
W www.wespweb.nl

April 2008

Momenten voor Eigen Kracht

Rapportage van het onderzoek naar de
momenten voor Eigen Kracht-conferenties

Colofon

Titel	:	Momenten voor Eigen Kracht Rapportage van het onderzoek naar de momenten voor Eigen Kracht-conferenties
Auteur	:	Martin Schuurman (Kalliope Consult)
Medewerkers Stichting WESP	:	Fiet van Beek (projectleiding), Mariël Floor en Peter Gramberg
Opdrachtgever	:	Eigen Kracht <i>Centrale</i> , Zwolle
Financier	:	Provincie Overijssel
Ontwerp omslag	:	Laurien Stam, Zwolle

©2008 Stichting WESP (II)

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze rapportage mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stichting WESP (II).

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 jo. het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471, en art. 17 Auteurswet 1912, dient men de krachtens art. 17 lid 2 Auteurswet 1912 verschuldigde vergoeding vooraf met WESP BV overeen te komen en te voldoen. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze rapportage in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot Stichting WESP (II) te wenden.

No part of this report may be reproduced in any form, by print, photo-print, microfilm or any other means without written permission from Stichting WESP (II).

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding voor onderzoek naar momenten van Eigen Kracht-conferenties.....	4
1.2	Vraagstelling van het onderzoek	5
1.3	Opzet en uitvoering van het onderzoek.....	5
1.4	Inhoud van dit rapport.....	6
2	Eigen Kracht-conferenties binnen de jeugdzorg	7
2.1	Belangrijke ontwikkelingen in de jeugdzorg	7
2.2	Eigen Kracht-conferenties	11
3	Eigen Kracht-conferenties in Overijssel	15
3.1	Provinciaal beleid.....	15
3.2	Aantallen conferenties	16
4	Momenten van Eigen Kracht-conferenties	19
4.1	Inleiding.....	19
4.2	Momenten in het proces van de cliënt.....	19
4.3	Momenten in werkprocessen.....	21
4.4	Voorwaarden voor toepassing van Eigen Kracht-conferenties	25
4.5	Overige uitkomsten.....	29
5	Conclusies en aanbevelingen	31
5.1	Inleiding.....	31
5.2	Conclusies	32
5.3	Aanbevelingen	33
	Bijlagen	35
	Bijlage 1: Overzicht van geïnterviewde personen.....	36
	Bijlage 2: Uitnodigingsbrief expertmeeting.....	37
	Bijlage 3: Overzicht van de deelnemers aan de expertmeeting	38
	Geraadpleegde schriftelijke bronnen	39

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor onderzoek naar momenten van Eigen Kracht-conferenties

Op 30 maart 2007 vond in Overijssel een werkconferentie plaats over de toepassing van Eigen Kracht in deze provincie. Deelnemers waren zorgaanbieders Commujon, Jarabee Jeugdzorg en Trias Jeugdhulp, alsook MEE, bureau Jeugdzorg, de Raad voor de Kinderbescherming en de Eigen Kracht *Centrale*. Op deze conferentie bleek er behoefte aan meer kennis over de mogelijkheden en onmogelijkheden van momenten waarop Eigen Kracht ingezet kan worden. Alle genoemde organisaties zoeken naar een meer structurele inbedding van Eigen Kracht. De gedachte dat Eigen Kracht standaard ingezet wordt bij een bepaald soort zaken heeft plaatsgemaakt voor het idee dat er een verankering in standaardmomenten dient plaats te vinden.

Welke momenten zouden dat kunnen zijn? De wens werd uitgesproken om een inventarisatie van mogelijke momenten voor Eigen Kracht in het werk- en hulpverleningsproces uit te voeren. Door de Eigen Kracht *Centrale* is het plan voor deze inventarisatie opgenomen in het meerjarenplan 2007-2008 (EKC, 2007a). De vraag werd daarbij toegespitst op momenten van Eigen Kracht-conferenties. WESP Jeugdzorg werd gevraagd het onderzoek uit te voeren.

De vraag naar momenten werd behalve door de wens om structurele inbedding ook ingegeven door de behoefte aan objectivering. Of en wanneer conferenties plaatsvinden wordt nog teveel ervaren als zijnde het resultaat van subjectieve krachten, c.q. persoonlijke inschattingen van met name de professional. Conferenties zouden dus niet plaats moeten vinden aan de hand van door de professional als zodanig benoemde en beoordeelde gezinskenmerken, maar gerelateerd aan momenten in het proces. Zo'n moment zou bijvoorbeeld een crisissituatie kunnen zijn; je kunt dan met elkaar afspreken dat bij iedere crisissituatie een conferentie wordt aangeboden.

Het is trouwens niet voor het eerst dat in Overijssel het onderwerp 'momenten van Eigen Kracht-conferenties' aan de orde is. Bij aanvang van het project in 2004 was men van mening dat er vier momenten zijn waarop een conferentie zou moeten plaatsvinden, waaronder de situatie van raadsonderzoek en bij echtscheiding. In de praktijk van toen werkte dat niet, dus werd het idee van vaste momenten snel losgelaten. In 2007 kwam er toch weer opnieuw behoefte aan standaardmomenten.

Ook in het onderzoek naar Eigen Kracht-conferenties in Overijssel in 2004 en 2005, dat door WESP werd uitgevoerd (Van Beek, 2006), werd naar de mening over momenten gevraagd. De bevinding was: 'Over het standaard op bepaalde momenten inzetten van de Eigen Kracht-conferentie, zijn de meningen van hulpverleners verdeeld. Over het algemeen zijn hulpverleners van mening dat de Eigen Kracht-conferentie zo vroeg mogelijk in het hulptraject aangeboden zou moeten worden. Dit is echter niet terug te zien in hun aanmeldgedrag; in de meeste aangemelde zaken is al langer dan twee jaar hulpverlening. Eenderde van de gezinnen die voor een Eigen Kracht-conferentie zijn aangemeld, had 0-2 jaar contact met hulpverleners. De rest heeft langer bestaande contacten met de hulpverlening, waarvan een aanzienlijk deel (29%) vijf jaar of langer.' (pagina 78).

De aanbevelingen uit dit onderzoek waren (pagina 85):

- Voortzetting van het project 'Eigen Kracht in Overijssel', gericht op verankering en verbreding.
- Experimenteren met en monitoren van het standaard aanbieden van Eigen Kracht-conferenties tijdens het proces van hulpverlening, bijvoorbeeld bij een dreigende uithuisplaatsing.
- Experimenteren met en monitoren van het standaard aanbieden van Eigen Kracht-conferenties in de eerste 'voorkeur'-contacten met de cliënt van bureau Jeugdzorg. Nagaan welk effect dit heeft op de voorkoming c.q. verkleining van wachtlijsten.
- Bevorderen dat burgers zelfstandig toegang tot het middel Eigen Kracht krijgen, ook als zij (nog) geen contacten met de jeugdzorg hebben.

1.2 Vraagstelling van het onderzoek

De vraagstelling van het huidige onderzoek luidt als volgt: Op welke momenten kan een Eigen Kracht-conferentie het best worden ingezet in het werk van het bureau Jeugdzorg, zorgaanbieders en de Raad voor de Kinderbescherming? Wat zijn de voorwaarden die aan die momenten zijn verbonden? En zijn er andere zaken waarop moet worden gelet?

Onderscheid wordt gemaakt tussen drie soorten momenten:

1. Momenten in de *werkprocessen* (op welke standaardmomenten de Eigen Kracht-conferentie aanbieden?).
2. Momenten in het *proces dat een familie doormaakt* (wanneer is de tijd rijp?).
3. Momenten waarop collega's/medewerkers *overleggen* (hoe blijft een Eigen Kracht-conferentie onder de aandacht?).

'Moment' wordt gedefinieerd als het tijdstip waarop het initiatief wordt genomen tot een conferentie en de voorbereiding in gang wordt gezet.

1.3 Opzet en uitvoering van het onderzoek

Voor de beantwoording van de vraagstelling is gebruik gemaakt van drie methoden. Allereerst werden schriftelijke bronnen geraadpleegd (zie voor een overzicht van deze bronnen achteraan dit rapport). Daarnaast zijn interviews gehouden met 14 sleutelfiguren; deze personen zijn enerzijds afkomstig van organisaties in Overijssel, anderzijds van landelijke organisaties (zie bijlage 1). Tenslotte vond een expertmeeting plaats waaraan door een twintigtal mensen werd deelgenomen (zie voor de uitnodigingsbrief bijlage 2 en voor de lijst met deelnemers bijlage 3).

Bij de analyse van de aldus verzamelde informatie vormde de vraagstelling, en de bijbehorende indeling in categorieën momenten, uiteraard de leidraad. Omdat tussen de momenten in de werkprocessen (eerste categorie) en de momenten van overleg (derde categorie) een sterke overlap werd ervaren, werden de drie categorieën teruggebracht tot twee: momenten in het cliëntproces en momenten in het werkproces.

In de rapportage (zie hoofdstuk 4) is dit onderscheid gehanteerd. Tevens is, als dat relevant was, gespecificeerd naar soort organisatie.

1.4 Inhoud van dit rapport

Hierna (hoofdstuk 2) gaan we eerst in op de context waarin de Eigen Kracht-conferenties plaatsvinden. Enerzijds schetsen we belangrijke landelijke ontwikkelingen in de jeugdzorg die mede van invloed zijn op de momenten van conferenties. Anderzijds geven we een overzicht van de uitgangspunten van Eigen Kracht-conferenties en de plaats die de conferenties innemen ten opzichte van de Wet op de Jeugdzorg. Daarna (hoofdstuk 3) bespreken we kort de situatie in Overijssel, dat wil zeggen we schetsen het provinciale beleid met betrekking tot Eigen Kracht en geven een overzicht van de aantallen Eigen Kracht-conferenties die de afgelopen vier jaar (2004 – 2007) in deze provincie zijn uitgevoerd. Vervolgens (hoofdstuk 4) gaat de aandacht uit naar de momenten van conferenties, c.q. de resultaten van de interviews en expertmeeting. We sluiten af (hoofdstuk 5) met conclusies en aanbevelingen.

2 Eigen Kracht-conferenties binnen de jeugdzorg

2.1 Belangrijke ontwikkelingen in de jeugdzorg

Voor de beantwoording van de vraag naar de momenten van Eigen Kracht-conferenties is het van belang kennis te nemen van een aantal recente ontwikkelingen in de jeugdzorg. We noemen er vier: het toenemende beroep op de jeugdbescherming, de uitvoering van het programma Beter Beschermd, de implementatie van de Deltamethode en de toenemende betekenis van omgeving en netwerken in de zorg.

Toenemend beroep op de jeugdbescherming

Het beroep op de jeugdbescherming is de afgelopen jaren sterk toegenomen. In tabel 1, die is samengesteld op basis van cijfers afkomstig van het Ministerie van Justitie (2007), is dit zichtbaar gemaakt. Zoals de meest rechtse kolom van de tabel laat zien, is het aantal door BJZ/AMK gevraagde onderzoeken aan de Raad voor de Kinderbescherming in vier jaar tijd met bijna 40% toegenomen. Het aantal rekesten bij de rechterlijke macht steeg met ruim 62%, de door BJZ gestarte (voorlopige) ondertoezichtstellingen/ uithuisplaatsingen met ruim 57%.

Tabel 1: Beroep op de jeugdbescherming 2004-2007

Soort beroep	2004	2005	2006	2007*	Toename 2004-2007
Aantal door BJZ/AMK gevraagde onderzoeken aan de Raad voor de Kinderbescherming	8.261	9.913	10.295	11.524	39,5%
Aantal door de Raad voor de Kinderbescherming ingediende rekesten bij de rechterlijke macht	7.108	8.324	9.812	11.533	62,3%
Aantal door BJZ gestarte (Voorlopige) Ondertoezichtstellingen / Uithuisplaatsingen	7.797	8.934	10.057	12.274	57,4%

* Geëxtrapoleerd (door het Ministerie van Justitie) op basis van de meest recente beschikbare cijfers

Verklaringen zijn, aldus het ministerie, vooral te vinden in de toenemende aandacht voor jeugdproblemen en de toegenomen bereidheid van een ieder en vooral professionals om die problemen te melden. In 2004 zijn verbeterpunten voor de jeugdbescherming vastgesteld en vertaald naar projecten die samen het programma Beter Beschermd vormen. Deze projecten dragen bij aan een effectieve en efficiënte jeugdbescherming.

Uitvoering programma Beter Beschermd

Binnen de jeugdzorg wordt op dit moment het programma Beter Beschermd uitgevoerd. Dit programma omvat vier projecten. Voor de momenten van Eigen Kracht-conferenties is in het bijzonder het project 'Afstemming werkwijze in de keten' van belang.

Dit project heeft als doel (Ministerie van Justitie, 2007, pagina 2) 'om in een concrete situatie sneller te kunnen besluiten tot een jeugdbeschermingsmaatregel om zo snel mogelijk de benodigde hulp van de (gezins)voogdijwerker te kunnen starten. Gebleken is dat het, behalve in evidente crisissituaties, te lang duurt voordat zo'n besluit wordt genomen. Een voorzichtige schatting geeft aan dat het ruim 300 dagen duurt, vanaf het moment waarop bureau Jeugdzorg vaststelt dat een zaak mogelijk 'beschermwaardig' is, tot het moment waarop een (gezins)voogdijwerker daadwerkelijk met het kind (en gezin) aan de slag gaat.

Het project heeft in zeven pilots gewerkt aan de ontwikkeling van een nieuwe werkwijze die de doorlooptijd moet bekorten. De pilots in de regio's Amsterdam, Rotterdam, Overijssel, Zeeland, Gelderland, Noord-Brabant en Limburg zijn op 1 april 2006 van start gegaan en hebben aan het einde van 2006 een voorlopige werkwijze opgeleverd. In 2007 is deze werkwijze verder verfijnd en gereed gemaakt voor landelijke invoering. De nieuwe werkwijze is een methode om de doorlooptijd bij het nemen van besluiten over de inzet van een maatregel te kunnen bekorten tot, voor de meeste gevallen, maximaal twee maanden. De kern van de nieuwe werkwijze is het 'casusoverleg bescherming'. Bureau Jeugdzorg (toegang/AMK) bepaalt in die werkwijze binnen één dag of een zaak mogelijk beschermwaardig is. Is dat het geval dan zitten BJZ (toegang/AMK) en de Raad voor de Kinderbescherming al binnen één week na de zorgmelding met elkaar om de tafel om gezamenlijk de koers te bepalen. Blijkt een maatregel nodig dan zal de Raad snel een verzoek daarvoor indienen bij de jeugdrechter die binnen twee weken een uitspraak doet. Het is vervolgens de bedoeling dat de (gezins)voogdijwerker binnen vijf dagen na de uitspraak van de rechter daadwerkelijk met het kind en/of het gezin aan de slag gaat. Vanaf januari 2008 wordt gestart met de landelijke invoering van de werkwijze.'

De bedoeling is dat in de toekomst de hele keten (van aanmelding tot OTS) binnen twee maanden is doorlopen. Beter Beschermd is hierop gericht. Ketensamenwerking is dus van groot belang. Dit alles vooruitlopend op nieuwe wetgeving, waarin de mogelijkheid wordt geschapen voor lichtere maatregelen, voor tussenvormen van ondertoezichtstelling (korter, lichter). Het beleid is er op gericht dat de Raad zo kort mogelijk onderzoek doet, waarna een zo kort mogelijke interventie (gedwongen hulpverlening) volgt.

Wat betreft de situatie in Overijssel, daar waren de afgelopen jaren in het kader van Beter Beschermd twee pilotgroepen actief. Het project 'Afstemming werkwijze in de keten' ging hier over het inkorten van de werkprocessen. De opdracht was: 'Verzin werkwijzen'. Dit heeft geleid tot twee werkwijzen:

- a. Het 'spoorbesluit' (al vroeg besluiten of het vrijwillige traject of het beschermingstraject wordt ingegaan).
- b. Het 'casusoverleg' (zie hiervoor).

De pilotgroepen in Overijssel werkten tot december 2007 maar zijn functioneel nog steeds gaande. Men wil de kennis en ervaringen vasthouden. De implementatie van Beter Beschermd in Overijssel vindt plaats met alle partijen.

Implementatie van de Deltamethode

De Deltamethode is een methode voor het uitvoeren van de ondertoezichtstelling (OTS). Zij heeft als belangrijkste doelgroep de gezinsvoogden van BJZ. De methode systematiseert het professionele besluitvormingsproces en maakt dat proces toepasbaar op praktisch

niveau. Essentieel onderdeel is het zogenoemde 4-stappenmodel, dat een intern werkmodel is voor de gezinsvoogd. De voogd doorloopt het model. Het is bedoeld om de vele doelen te reduceren tot welke er toe doen. Door toepassing van de methode kan de professionele autonomie zich beter tonen; kadering van expertise vindt plaats.

De methode gaat niet alleen over wat de gezinsvoogd doet en hoe de gezinsvoogd met jeugdigen en ouders werkt, maar ook over zaken als de begeleiding van de gezinsvoogden, de rol van andere disciplines (gedragskundigen) in het bureau Jeugdzorg en de manier waarop in het bureau Jeugdzorg beslissingen over de casuïstiek tot stand komen (Adviesbureau Van Montfoort & PI Research, 2007).

Het model wordt op dit moment in diverse ronden geïmplementeerd. In de implementatie wordt onderscheid gemaakt tussen de gezinsvoogden (die worden geschoold in de principes van de methode en begeleid in het opdoen van ervaringen) en het middenkader (dat wordt ondersteund in het verzorgen van de inrichting van de methodiek binnen de organisatie).

Een belangrijk kenmerk van de Deltamethode is het werken met de *wensen* van het gezin. 'Dat betekent dat de gezinsvoogd er probeert achter te komen wat de wensen zijn van het kind en de ouders over de opvoeding, zodat hij daarop kan aansluiten. De gezinsvoogd gaat daarbij na of de wensen van ouders en kind overeenkomen, dan wel in te passen zijn in het begeleidingstraject dat gericht is op het opheffen van de OTS-gronden. De beste manier is te vragen hoe de ouders en de jeugdige zich de toekomst voorstellen, wat hun fantasieën en verwachtingen daarbij zijn. Het helpt als de gezinsvoogd daarbij ook sterke punten van het gezin noemt en gezinsleden uitnodigt zelf sterke punten te noemen. Vragen naar de wensen van het gezin is iets dat direct bij aanvang van het proces plaatsvindt. Het eerste kennismakingsgesprek is niet volledig als de gezinsvoogd niet gevraagd heeft naar wensen van het gezin. Ook in het verdere verloop van de maatregel blijft de gezinsvoogd vragen naar de wensen van het gezin. Die wensen verschuiven naar verloop van tijd. Voor de duidelijkheid: werken met de wensen van het gezin betekent dat de gezinsvoogd de wensen van het gezin allemaal volgt.

Een krachtige manier van engageren is het honoreren en vastleggen van de wensen van het gezin in het plan van aanpak en in de rapportages, zoveel mogelijk in hun eigen woorden. De gezinsleden kunnen zo ervaren dat niet alleen de gezinsvoogd maar via hem of haar ook de kinderrechter naar hen luistert. Wanneer ouders ervaren dat ze invloed hebben op het plan van aanpak, vergroot dat hun motivatie en betrokkenheid. Maar dat is niet de belangrijkste reden. De wensen van de gezinsleden moeten in het plan van aanpak om hun actieve betrokkenheid bij dat plan van aanpak te vergroten:

'Werken met het plan op tafel' is het kenmerk van de deltamethode.' (Adviesbureau Van Montfoort & PI Research, 2007, pagina 90-92).

Een ander belangrijk onderdeel van de Deltamethode is het *werken met het netwerk* van het gezin. De volgende activiteiten en overwegingen doen zich hierbij voor (pagina 69-70):

- In de beginfase van de OTS stelt de gezinsvoogd het gezin voor om hun netwerk in kaart te brengen. In de praktijk blijkt dat het verzamelen van informatie over mensen om het gezin heen op zichzelf al een kleine interventie is. Ouders en kinderen worden zich meer bewust van de mensen om zich heen en wat deze mensen voor hen betekenen, hebben betekend en kunnen betekenen.
- Samen met het gezinslid of de gezinsleden wordt een inschatting gemaakt van welke contacten in netwerk mogelijk een bijdrage kunnen leveren. Deze informatie wordt meegenomen bij de verdere invulling van het 4-stappenplan. Bij stap één uit het plan kunnen het netwerk of contacten uit het netwerk genoemd worden onder de sterke

punten. En bij stap vier kunnen contacten van het netwerk worden genoemd die een handje kunnen helpen bij het verwezenlijken van de doelen of die informatie kunnen geven over het functioneren van het kind.

- Het in kaart brengen en analyseren van het sociale netwerk vindt in veel gevallen plaats met de ouders van het gezin. Daarnaast kan ook met een jongere in het gezin aan dit onderwerp worden gewerkt. Het netwerk van de jongere ziet er anders uit dan dat van de ouders. Het is een activerende bezigheid. Gezinsleden vinden het meestal leuk en het is weer een extra middel voor de gezinsvoogd om te engageren.
- Er zijn twee redenen om een netwerkanalyse te maken. Ten eerste geeft zo'n analyse aan of er personen zijn, en waar die zich bevinden, die voor de ouders of de jeugdige een ondersteunende en beschermende functie kunnen hebben. Uit de analyse blijkt of er sprake is van een netwerk en of de ouders of de jeugdige daar voldoende gebruik van maken. Ten tweede kan het netwerk dienen als informatiebron.
- In het plan van aanpak worden afspraken opgenomen ten aanzien van het netwerk. Bijvoorbeeld het plan om het contact met een gezinslid of kennis te hernieuwen. Of om het kind aan te melden bij een club of vereniging.

Over de relatie tussen Deltamethode en de Eigen Kracht-conferentie kan het volgende worden gezegd. De conferentie is een *besluitvormingsmanier* aansluitend bij de kracht van de mensen zelf. Het levert handreikingen van de omgeving. Ook de Deltamethode legt het accent op de context: doelen moeten worden gedeeld met de context, het belang van de context van de cliënt is zowel uitgangspunt als onderdeel van de methodiek.

Hoewel de Deltamethode een versterking van de beslissingsmacht van de gezinsvoogd inhoudt, en als zodanig een 'topdown' element bevat, is zij goed te combineren met de Eigen Kracht-conferentie. De kracht van de conferentie kan worden toegelaten en tegelijkertijd de professionele deskundigheid overeind gehouden. Voor de gezinsvoogd is het 4-stappenmodel een middel om tot een toetsingskader te komen voor de uitkomsten van de conferentie. De professionele zekerheid van het besluit van de conferentie wordt onderbouwd door het 4-stappenmodel.

Betekenis van omgeving en netwerken

Het besef dat de sociale context een zeer belangrijke rol kan spelen bij de hulpverlening aan kind of jongere is de afgelopen jaren toegenomen. De visie van de zorgaanbieders spreekt dit ook uit. Zij vinden dat zij 'ervoor moeten zorgen dat de hulp zo veel mogelijk wordt verleend binnen en vanuit de sociale context van cliënten.' (MO Groep, 2003a, pagina 10). Voorts: 'In de vernieuwde jeugdzorg staat ambulante hulp voorop. Dat betekent dat een zorgaanbieder in ieder geval hulp biedt in de sociale context van het gezin en, indien dit mogelijk is, niet meer binnen de muren van de organisatie. Voor een deel van de cliënten is ambulante hulp alleen niet toereikend en is er meer (intensieve) hulp nodig. Echter, ook in die gevallen wordt ambulante hulp geboden samen met andere vormen van hulp. De hulp is en blijft daarbij gericht op het versterken van de mogelijkheden van ouders, kind, jongere en het netwerk van het gezin.' (pagina 15).

Het stimuleren en mobiliseren van de sociale context om een nadrukkelijker rol te spelen in de ondersteuning en zorg aan kwetsbare groepen heeft ook een existentiële laag: 'Veel jonge mensen/kinderen die in aanraking komen met jeugdzorg hebben een levensverhaal doorspekt met pijnervaringen, onbegrijpelijke gebeurtenissen die zij niet of nauwelijks emotioneel en existentieel in hun zich ontwikkelde persoonlijkheid kunnen integreren. Professionele, gespecialiseerde hulp is dan ook vaak een noodzaak. Toch vragen deze vaak complexe geschiedenissen een bijzonder verwijlen, een stilstaan bij, dat het best gedeeld kan worden met nauwe verwanten. Het zijn zaken die ze slechts in dialoog en ontmoeting met wie of wat hen dierbaar is 'geplaatst kunnen krijgen'. Het gaat hier om een

kring van niet onder invloed van betaling gedragen affectie en zorg, van bezorgdheid die de professionele werkuren overstijgt, van de aanwezigheid van mensen, zorgdragers, die ook aanwezig kunnen zijn in de gevoels- en gedachtewerelden van de betrokkenen, niet omwille van hun deskundigheid maar om hun persoonlijk daar zijn.’ (Deklerck, 2006, pagina 58).

2.2 Eigen Kracht-conferenties

Eigen Kracht

‘Eigen Kracht is een vlag, boven op de lading van enkele met elkaar verwante modellen voor het realiseren van sociale cohesie. De focus van die onderlinge verbinding van mensen is hun eigendom van en verantwoordelijkheid voor problemen en oplossingen, waarvoor zij zich geplaatst zien. Het terrein van die problemen is breed. In de afgelopen jaren zijn verschillende soorten conferentie- en cirkelbenaderingen ontwikkeld. Eigen Kracht is daarmee de naam voor een beweging, een fenomeen.’ (Van Pagée & Van Lieshout, 2006, pagina 27).

De principes van Eigen Kracht zijn (Van Pagée & Van Lieshout, 2006, pagina 27):

- Het vertrouwen op de kracht en talenten van burgers en hen in staat stellen om hun verantwoordelijkheid voor de zaken te nemen. Dit gebeurt vooral door het groter maken van de kring rondom burgers, rondom families.
- Het toevoegen van mensen aan dat netwerk in andere maatschappelijke rollen, zoals vrienden, burens, getuigen van het gebeurde.
- Het vervolgens gebruik maken van de kracht die in dat netwerk aanwezig is.

Inmiddels zijn verschillende modellen van Eigen Kracht ontwikkeld. De overeenkomst tussen de modellen is dat zij bij moeilijke situaties de zeggenschap van mensen over hun eigen leven bevorderen. In alle modellen spreekt men samen over wat er speelt en maakt men plannen en afspraken om tot verbetering van de situatie te komen. De modellen zijn:

- *Alle Hens bijeenkomst*: een bijeenkomst die gericht is op het maken van een plan voor groepen die veel met elkaar te maken hebben, bijvoorbeeld in een buurt, een wijk of een organisatie.
- *Echt Recht bijeenkomst*: een bijeenkomst van dader en slachtoffer en hun beider familie en sociaal netwerk om de materiële en immateriële gevolgen van de wandaad te herstellen.
- *Eigen Kracht-conferentie*: een bijeenkomst van gezin of individu met familie en sociaal netwerk om een plan te maken bij vragen, kwesties of problemen in hun eigen leven.
- *Leercirkel*: een bijeenkomst op school van leerling, leerkracht, familie en vrienden over het leren in en buiten school.

De Eigen Kracht-conferentie

De Eigen Kracht-conferentie is ‘een werkwijze om familie de verantwoordelijkheid te laten houden voor ingrijpende beslissingen bij problemen binnen de familie. Het geeft hen de gelegenheid zelf een plan te maken met gebruikmaking van eigen mogelijkheden en ondersteuning van buiten te betrekken. Centraal in deze werkwijze staat een ‘familiebijeenkomst’ waarin familie en leden van het netwerk gezamenlijk een plan maken voor de toekomst.’ (Van Beek, 2007, pagina 11).

Conferenties vinden volgens een vaste procedure plaats (zie EKC, 2007b). De uitkomst is een familieplan waarin een oplossing voor het probleem dat aan de orde is, wordt gegeven.

Het plan brengt een vanzelfsprekende samenhang aan in kwesties (bijvoorbeeld tussen schuldsanering, een betere woning, afkicktherapie en opvoedingsondersteuning).

Begonnen in de jeugdzorg, wordt de Eigen Kracht-conferentie op dit moment al in diverse andere sectoren toegepast, zoals de ouderenzorg en de psychiatrie. Ook vindt toepassing plaats in het vinden van werk (zie bijvoorbeeld Spierenburg e.a., 2007).

Eigen Kracht-conferenties en de wetgeving

Door WESP Jeugdzorg (Van Beek, 2006) is uitgezocht wat de status van de Eigen Kracht-conferentie is binnen de Wet op de Jeugdzorg. De conclusie was dat de uitgangspunten van de Eigen Kracht-conferenties goed passen bij die van de wet. Het gaat om het versterken van de positie van de cliënt, het accent op de draagkracht van families en het leggen van de verantwoordelijkheid bij families. Beide willen vraaggestuurd werken bevorderen, de veiligheid van het kind waarborgen en gaan uit van het principe van subsidiariteit en proportionaliteit.

Ook in de praktijk is het werken met Eigen Kracht-conferenties binnen de Wet op de Jeugdzorg mogelijk. In de fase van *vrijwillige hulpverlening* biedt de conferentie de mogelijkheid om het indicatiebesluit vorm te geven. Dit besluit vormt de basis voor de aanspraak op de jeugdzorg (welke omvat: jeugdhulp, verblijf en observatiediagnostiek).

Van belang is:

- De wet legt de verantwoordelijkheid voor de exclusieve toegang tot het zorgaanbod van de jeugdzorg bij het bureau Jeugdzorg. De wet geeft geen nadere regels over de wijze waarop het indicatiebesluit tot stand komt, behalve dan dat het op verzoek van de cliënt (zijnde 'een jeugdige, inclusief degenen die hem of haar in hun gezin verzorgen en opvoeden') genomen dient te worden.
- De plannen die families in de Eigen Kracht-conferentie maken, kunnen, voor zover families vragen om geïndiceerde jeugdzorg, dan ook worden opgevat als een verzoek aan het bureau Jeugdzorg om een indicatie.
- De conferentie is in feite al een vorm van indicatiebesluit, een alternatief voor de traditionele manier om tot een indicatiestelling te komen.

In de uitvoeringspraktijk van de wet, aldus het rapport van WESP Jeugdzorg, doen zich wel knelpunten voor. De Eigen Kracht-conferentie legt het besluitvormingsproces meer in handen van familie en netwerk dan in de jeugdzorg gebruikelijk is. Doorgaans is er minder betrokkenheid van leden van familie en sociaal netwerk dan in het geval van een conferentie en heeft de professional grotere inhoudelijke invloed op het besluit. Deze professionele dominantie wordt als het grootste probleem gezien bij de invoering van Eigen Kracht-conferenties. In de huidige uitvoeringspraktijk hebben families geen vrije toegang tot het middel en besluiten professionals of zij een familie al dan niet geschikt vinden voor een Eigen Kracht-conferentie.

Het blijkt dat hulpverleners die gewend zijn te beoordelen of een bepaald type hulp een oplossing kan bieden voor de problemen van een familie, ook geneigd zijn te beoordelen of een familie wel of niet geschikt is voor een Eigen Kracht-conferentie. Op voorhand hebben mensen geen kans om tot een eigen plan te komen. Hoewel de wetstekst er alle aanleiding voor geeft, bieden hulpverleners de mensen geen ruimte om eerst hun eigen draagkracht te organiseren.

In de aanloop naar de acceptatie van de nieuwe Wet op de Jeugdzorg in juni 2003 werd veel aandacht aan dit punt geschonken. In publicaties, persberichten en brieven aan Kamerleden, werd ervoor gepleit cliënten van de jeugdzorg het recht te geven om eerst zelf een plan te maken voor het oplossen van hun problemen, voordat instanties ingrijpen. Ook

professionals zelf waren van mening dat, alvorens men als professionals aan de slag gaat, de familie en sociale netwerken eerst de mogelijkheid moeten krijgen om zelf met een oplossing van de problemen te komen.

Wettelijk gezien, wordt bij een dergelijke weg niet getornd aan de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van bureau Jeugdzorg. De gedachtegang is, dat te allen tijde bureau Jeugdzorg aan families het voornemen tot ingrijpen kan voorleggen, maar dat zij eerst de gelegenheid krijgen om zelf een plan met een oplossing te bedenken.

Uit het Overijsselse project (zie ook paragraaf 3.1) blijkt dat er vooruitgang geboekt kan worden als alle provinciaal betrokken partijen zich inspannen en afspraken maken om de cliënt en diens netwerk meer te motiveren en te activeren en meer de kans te geven om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen situatie. Het feit dat Eigen Kracht zowel op bestuurlijk niveau en beleidsniveau als op uitvoerend niveau voortdurend op de agenda stond, heeft hier zeker toe bijgedragen.

In het Overijsselse project hebben de betrokken organisaties vooraf en schriftelijk vastgelegd dat zij de plannen van families zouden accepteren tenzij de veiligheid van het kind onvoldoende gewaarborgd is en dat zij zich maximaal zouden inzetten voor de uitvoering.

In het geval van *jeugdbescherming* is een juridisch punt de positie van de cliënt ingeval door familie tot een conferentie wordt besloten terwijl de gezinsvoogd daarvan tegenstander is. De situatie is dan als volgt (informatie afkomstig van de organisatie Defence for Children).

De gezinsvoogd kan door het geven van een aanwijzing een kind verbieden om bij de Eigen Kracht-conferentie aanwezig te zijn. Bij afwezigheid van ouderlijk gezag (bijvoorbeeld voor een ouder zonder gezag) zijn aanwijzingen niet aan de orde.

Overigens is het geven van een dergelijke aanwijzing een tamelijk theoretische zaak. Het middel 'aanwijzing' wordt weinig gebruikt en er is geen sanctiemogelijkheid voor het niet opvolgen van de aanwijzing. Bovendien beoogt een aanwijzing iets *positiefs* tot stand te brengen (zoals een omgangsregeling tussen kind en vader). Verder kan een ouder altijd, bij tegenwerking of 'verbod' van een conferentie door de gezinsvoogd, via de gewone toegang tot bureau Jeugdzorg een conferentie aanvragen. Het hoeft dus niet noodzakelijkerwijs via de gezinsvoogd. En tenslotte kan men, in het geval van een aanwijzing die deelname van het kind aan een conferentie verbiedt, altijd in beroep gaan bij de kinderrechter, die dan bepaalt wat er gebeurt. Hij/zij zal de aanwijzing dan toetsen op in hoeverre de 'opvoeding en verzorging van de minderjarige' aan de orde is en een afweging maken tussen het geven van de aanwijzing en de beperking van de grondrechten van de ouders waarvan dan sprake is.

Al bij al is het geven van een aanwijzing dus geen aantrekkelijke route voor de gezinsvoogd. Een aanwijzing van de gezinsvoogd om juist wel een Eigen Kracht-conferentie te houden is onmogelijk. Het vrijwillige karakter van de conferentie staat een dergelijke aanwijzing volledig in de weg.

Mede doordat de uitgangspunten van Eigen Kracht-conferenties goed passen bij die van de Wet op de Jeugdzorg, is er geleidelijk aan ook op landelijk politiek niveau erkenning gekomen voor de werkwijze van Eigen Kracht (Wijnen-Lunenburg e.a., 2008). Die erkenning wordt zichtbaar vanaf 2006. In dat jaar is het de Jeugdzorgbrigade die voor Eigen Kracht een belangrijke plaats ziet weggelegd in de jeugdzorg. In haar eindrapportage (Jeugdzorgbrigade, 2006) zegt zij het te betreuren dat in de hulpverlening het netwerk van de cliënt nog een te weinig centrale plaats inneemt. In haar reactie op het eindrapport van

de Jeugdzorgbrigade stelt het kabinet vervolgens (Kabinetsreactie op eindrapport Jeugdzorgbrigade, 2006) dat de uitgangspunten van de Eigen Kracht-conferentie passen bij die van de Wet op de Jeugdzorg. Dit staat in lijn met de hiervoor vermelde resultaten van het onderzoek dat in opdracht van het ministerie van VWS en de provincie Overijssel werd verricht (Van Beek, 2006). Het kabinet neemt zich voor de Eigen Kracht-methodiek onder de aandacht van de provincies te brengen en juicht het initiatief van de provincie Overijssel om Eigen Kracht structureel in te zetten toe. In deze provincie is inmiddels in het provinciale beleid opgenomen dat Eigen Kracht in ieder zorgtraject wordt aangeboden. (Provincie Overijssel, 2007; zie ook het volgende hoofdstuk). Deze ontwikkeling wordt gesteund door het ministerie van Jeugd en Gezin (Ministerie van Jeugd en Gezin, 2007) die in haar plan van aanpak schrijft dat er sprake is van 'goed professioneel handelen als voorafgaand aan een indicatie jeugdzorg, altijd eerst wordt bezien of een Eigen Kracht-conferentie soulaas kan bieden.'

3 Eigen Kracht-conferenties in Overijssel

3.1 Provinciaal beleid

In Overijssel is, waar het gaat om Eigen Kracht en Eigen Kracht-conferenties, sprake van een bijzondere situatie. In deze provincie werken het bureau Jeugdzorg, de drie zorgaanbieders en de Raad voor de Kinderbescherming samen aan de invoering van Eigen Kracht-conferenties in de jeugdzorg. Zij willen bewerkstelligen dat cliënten gemotiveerd en geactiveerd worden om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen situatie en dat, in het kader van vraaggericht werken, de cliënt opdrachtgever is. Daartoe hebben zij in 2004 besloten 'waar mogelijk' het middel van de Eigen Kracht-conferentie in te zetten. Dit besluit werd geformaliseerd in een intentieverklaring.

In 2006 hebben de organisaties een tweede intentieverklaring ondertekend. Daarin verklaren zij over te gaan tot verankering van de Eigen Kracht-conferentie in de eigen organisatie, de plannen van de families te accepteren (tenzij aantoonbaar is dat de veiligheid van het kind niet gewaarborgd is), zich maximaal in te zetten voor de door de familie gevraagde diensten en zich te richten op de veranderende rol van de professional.

In het Ontwerp beleidsprogramma Jeugdbeleid 2008-2011 'Nieuwe Bezems' (Provincie Overijssel, 2007) is een en ander als volgt opgenomen:

- 'Wij vinden dat het probleemoplossende vermogen van ouders, kinderen en jongeren en van hun sociale omgeving lang niet altijd voldoende benut wordt. Mensen helpen het zelf te doen als het verantwoord en veilig is, dat streven wij na.'
- 'Een Eigen Kracht-conferentie beschouwen wij als een vanzelfsprekend en onmisbaar instrument in een hulpverleningstraject. Ieder zorgtraject dient, indien er geen contra-indicatie bestaat, te worden vooraf gegaan door of te worden gecombineerd met een conferentie. Wij willen in 2009 deze situatie bereikt hebben en maken hierop gerichte prestatieafspraken met de Eigen Kracht *Centrale* en bureau Jeugdzorg Overijssel over invoering, uitvoering en monitoring. Dit voornemen wordt voor een belangrijk deel betaald uit autonome middelen. Met de rijksoverheid gaan wij in overleg om financiering uit de rijksdoeluitkering jeugdzorg mogelijk te maken.'
- 'Ook voor de bestaande cliëntenpopulatie in de jeugdzorg zal per cliënt worden beoordeeld of een Eigen Kracht-conferentie en de daaruit voortvloeiende afspraken ondersteunend kunnen zijn voor het zorgtraject. Inbedding van beslismomenten over de inzet van de Eigen Kracht-conferentie in de werkprocessen maakt onderdeel uit van de prestatieafspraken die wij maken met de jeugdhulpverleningsorganisaties.'
- 'Wij ondersteunen het cliëntensysteem door de inzet van Eigen Kracht te bevorderen.'

Genoemde prestatieafspraken voorzagen in een aantal van 165 conferenties in 2007. In juni 2006 liet de gedeputeerde weten ernaar te willen streven dat in 2010 alle cliënten die zich melden bij het bureau Jeugdzorg een Eigen Kracht-conferentie aangeboden krijgen. Alle conferenties worden door de provincie Overijssel zelf gefinancierd.

De Eigen Kracht *Centrale* heeft naar aanleiding van de beleidsplannen van de provincie Overijssel voor deze provincie een eigen meerjarenplan 2007-2008 opgesteld (EKC, 2007a).

3.2 Aantallen conferenties

Uit de door WESP Jeugdzorg verzamelde gegevens (Van Beek, 2006, 2007; nog te publiceren cijfers over 2007) blijkt dat in Overijssel de afgelopen jaren een groot aantal Eigen Kracht-conferenties is uitgevoerd. Tussen 2004 en 2007 waren het er 169. In tabel 2 is een overzicht van deze conferenties gegeven, naar aanmelder.

Het valt op (onderste rij van de tabel) dat het aantal conferenties in 2007 (49) ver achter blijft bij het door partijen afgesproken streefgetal van 165. Ten opzichte van 2006 (55 conferenties) is zelfs sprake van een terugval. Er is dus een groot verschil tussen ambitie en werkelijkheid. Men wil veel meer conferenties, maar het fenomeen conferentie raakt niet vanzelf verankerd in de dagelijkse praktijk.

Kijkend naar de aanmelders, valt op:

- De aanmeldingen vanuit bureau Jeugdzorg komen vooral van de jeugdbescherming, slechts weinig van de vrijwillige hulpverlening (de 'voorkeur').
- De aanmeldingen door de zorgaanbieders zijn flink teruggelopen, die door familielid, bekende of hoofdpersoon sterk toegenomen (van ongeveer 5% in 2006 tot ongeveer 25% in 2007). Dit is vermoedelijk het gevolg van het beleid van de provincie (iedere burger in Overijssel mag aanmelden) en de visie van de Eigen Kracht *Centrale* dat een burger zelf zou moeten kunnen aanmelden (er is veel aan PR gedaan). Overigens is het in de jeugdzorg een landelijke tendens dat ouders steeds vaker zelf om hulp vragen (zie ook De Graaf & Haest, 2008).

Tabel 2: Aantal Eigen Kracht-conferenties in Overijssel in 2004-2007, naar aanmelder

Aanmelders	2004/2005	2006	2007	Totaal
Bureau Jeugdzorg - jeugdbescherming	36	21	16	92
Bureau Jeugdzorg - vrijwillig		11	8	
Zorgaanbieders	23	10	4	37
Raad voor de Kinderbescherming/AMK	3	7	4	14
Familielid/bekende	2	2	7	11
Hoofdpersoon zelf	0	1	5	6
School	0	2	2	4
Overige instantie	1	1	3	5
Totaal	65	55	49	169

In tabel 3 is de verdeling van de conferenties in 2007 weergegeven naar achtergrondproblematiek. De categorie 'diversen' bestaat uit: communicatieproblemen, gebrekkig zelfvertrouwen, kindermishandeling, puberteit, vermoedens incest en communicatieproblemen.

Tabel 3: Aantal Eigen Kracht-conferenties in Overijssel in 2007, naar achtergrondproblematiek

Achtergrondproblematiek	2007
Gedragsproblemen kind	18
Pedagogische onmacht/verwaarlozing	14
Echtscheidingsperikelen	11
Financiën en huisvestingsproblemen	8
Psychiatrische problematiek ouders	7
Overbelasting ouders	6
Huiselijk geweld	4
Dood/ziekte ouders/verzorgers	4
Handicaps	3
Verslaving ouders	1
Diversen	16
Totaal	92

Een overzicht van de vragen die tijdens de conferenties aan de orde waren, is weergegeven in tabel 4. Gemiddeld ging het om ruim twee vragen per conferentie.

Tabel 4: Aantal Eigen Kracht-conferenties in Overijssel in 2007, naar vragen voor conferentie

Vragen voor conferentie	2007
Opvoeding	27
Woonplek (waar moet het kind wonen?)	17
Gedrag kind	10
Omgangsregeling met ouders/anderen	9
Vrije tijd	6
Zelfstandigheid	4
Onderwijs	4
Diversen	26
Totaal	103

In tabel 5 tenslotte is een overzicht gegeven van de conferenties naar de duur van de hulpverlening. Opvallend is dat vanaf 2006 ook de groep 'geen hulpverlening' voorkomt en in 2007 is toegenomen. Dat klopt met het feit dat burgers zich zelf aanmelden. Verder is 'meer dan 5 jaar' vergeleken met 2004/2005 met een derde afgenomen.

Tabel 5: Aantal Eigen Kracht-conferenties in Overijssel in 2004-2007, naar duur hulpverlening

Duur hulpverlening	2004/2005	2006	2007	Totaal
Geen hulpverlening	0	2	6	8
0 - 1 jaar	12	11	5	28
1 - 2 jaar	9	9	10	28
2 - 5 jaar	15	19	8	42
5 -10 jaar	12	4	8	24
Meer dan 10 jaar	6	5	4	15
Onbekend	9	5	8	22
Totaal	63	55	49	167

4 Momenten van Eigen Kracht-conferenties

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk schetsen we de resultaten van de interviews en expertmeeting over de momenten van Eigen Kracht-conferenties.

De visie en uitgangspunten van geïnterviewden en deelnemers aan de expertmeeting blijken gemeenschappelijk: voor allen staat het cliëntenbelang voorop. Er is altijd een band tussen kind en ouders. Essentieel is dat je de jongere (het kind) bagage meegeeft zodat het later de eigen testcases kan doorstaan: verkering krijgen, zelf kinderen krijgen, etc. Hoe positiever de bagage, des te beter het is. Dit leidt haast vanzelfsprekend tot het besef dat meer gebruik gemaakt moet worden van netwerken, van het cliëntensysteem.

‘De eigen socialisatie van een kind is belangrijk. En dus moeten we ondersteunend zijn naar het systeem waaruit het kind komt. Beperkingen bij kinderen hebben altijd te maken met de ouders. Dat moeten we benoemen. Voor het kind blijven ouders onderdeel van het geheel.’ (zorgaanbieder)

Ook is men eensluidend over de bedrijfsmatige context waarin de hulpverlening in deze tijd moet plaatsvinden. Een context van productie leveren, alles registreren, termijnen, trajecten, afgebakende doorlooptijden. De regelgeving is enorm uitgebreid.

‘Regel is nu dat maximaal negen maanden wordt behandeld. Dus moet je direct aan de slag met therapieën, e.d. Pasklare antwoorden hebben. En ook het netwerk, ouders er bij betrekken. Daar word je op afgerekend. Het verplicht je om creatiever te denken.’ (zorgaanbieder)

Men vindt elkaar dus op het gedachtegoed, het concept: iedereen wil het beste voor het kind. Maar dit gemeenschappelijke gedachtegoed leidt in de praktijk niet tot overeenstemming over de momenten waarop conferenties het best plaats kunnen vinden. In de opvattingen over die momenten is sprake van een grote mate van diversiteit.

In de volgende twee paragrafen geven we een overzicht van de momenten die door geïnterviewden en deelnemers zijn genoemd, respectievelijk in het proces van de cliënt (paragraaf 4.2) en in het werkproces (paragraaf 4.3). Daarna volgt een overzicht van wat er door betrokkenen is gezegd over de voorwaarden waaraan bij toepassing van het model van Eigen Kracht-conferenties moet zijn voldaan (paragraaf 4.4) en de overige opmerkingen die in interviews en expertmeeting zijn gemaakt (paragraaf 4.5).

4.2 Momenten in het proces van de cliënt

Een aantal geïnterviewden en deelnemers (waaronder, voor alle duidelijkheid, zich geen cliënten bevonden, het gaat hier dus om waarnemingen en ervaringen van anderen) maken een relatie tussen de momenten van conferenties en het proces van de cliënt (zijnde het kind of de jeugdige, inclusief degenen die hem of haar in hun gezin verzorgen en opvoeden). Kijkend naar dat proces vinden zij dat de Eigen Kracht-conferentie goed

aansluit op het leggen en versterken van natuurlijke verbindingen tussen kind en ouder. Vanuit die verbinding biedt het een dubbel voordeel, snijdt het mes als het ware aan twee kanten: (a) de conferentie geeft een oplossing in het hier en nu, (b) zij geeft bagage voor later (preventie).

Zo bezien is er eigenlijk geen standaardmoment aan te wijzen, maar gaat het steeds om de vraag wanneer inzet van de conferentie het meest effectief is voor het aangaan of versterken van die verbindingen. Er is ook eigenlijk geen moment dat geen goed moment kan zijn. Het goede moment is afhankelijk van het moment waarop het rendement het grootst is. Algemeen gesproken, is het rendement groter naarmate men vooraan in het hulpverleningsproject zit.

Vanuit het proces van de cliënt kun je zeggen:

- Bij ieder kind hoort een conferentie.
- Elk moment is een goed moment, als mensen het willen en er iets te besluiten valt.
- Elk moment voordat de professional een besluit neemt, is een moment voor conferentie.
- Hoe eerder de conferentie, des te meer kan zij besluitvormend zijn.

Niettemin worden er ook specifieke momenten genoemd waarop de cliënt in het bijzonder behoefte aan een conferentie kan hebben, namelijk:

- In een crisissituatie: men 'moet' iets, er 'moet' iets, en er is dan veelal de bereidheid voor en behoefte aan een conferentie.
- Voordat de maatregel van de Raad er aan komt. Dat gaat 'in de hoofden van mensen zitten' en men is gemotiveerd om zelf wat te organiseren. Dan is er de mogelijkheid voor een conferentie.
- Of juist veel vroeger, als problemen worden voorzien worden (bijvoorbeeld een zwangerschap in een gezinssituatie die door de mensen zelf als problematisch wordt erkend en ervaren).
- Als men op de wachtlijst komt. Juist dan kan men open staan voor het 'alternatief' van een conferentie.

We moeten er rekening mee houden dat er bij de cliënt, in het proces dat hij of zij doorloopt, altijd sprake is van beeldvorming over de te volgen weg en over professionals van het bureau Jeugdzorg (hierna steeds BJZ genoemd) en eventuele zorgaanbieders. De beelden die men van de professionals heeft, zijn vaak het spiegelbeeld van de eigen behoeften. Volgens onderzoek van WESP Jeugdzorg (Van Beek, 2004) hebben cliënten behoefte aan informatie, eigen regie en samenhang.

'Cliënten vinden altijd twee dingen het belangrijkste: (a) hoe zij bejegend worden, (b) de waarheidsvinding. Wat betreft dit laatste: je hoort vaak 'Ze weten het altijd beter, ik kan mijn eigen ideeën niet terug vinden.' (...) Door de cliënt wordt BJZ vaak als de vijand gezien. Als er een zorgaanbieder bij komt, wordt dat de vriend. De houding van BJZ-medewerkers schiet sowieso tekort, ook als een conferentie niet aan de orde is: het schort aan luisteren, serieus nemen, echte hulpvraag opsporen, kracht van de familie opsporen, afspraken houden etc.' (medewerker landelijke organisatie)

4.3 Momenten in werkprocessen

Veel meer dan gerelateerd aan het proces van de cliënt, worden door geïnterviewden en deelnemers aan de expertmeeting de momenten van conferenties gerelateerd aan het werkproces van resp. BJZ, Raad of zorgaanbieder. De veelheid van meningen kunnen worden samengevat in zes momenten, die hieronder worden weergegeven. Bij elk moment geven we een beknopte omschrijving van de overwegingen, gevolgd door de eventuele specifieke opmerkingen die door geïnterviewden of deelnemers bij dat moment werden geplaatst.

Moment 1: bij voorliggende voorzieningen

Conferenties zouden moeten worden ingezet op momenten die voorafgaan aan aanmelding bij BJZ. Je kunt dan veel meer preventief zijn. Drie soorten voorzieningen komen in aanmerking:

1. De gemeenten, vooral als aanspraak wordt gemaakt op algemene middelen. Het is de gemeentelijke opdracht om gezinnen uit de jeugdzorg te houden. Conferenties zijn bij uitstek een (eerstelijns) middel hiertoe. Bij de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) ligt de grootste kans, want daar is het echt voorliggend. De achter de Wmo liggende stelselhervorming gaat er immers van uit dat zonder zelforganisatie, maatschappelijke binding en eigen verantwoordelijkheid van burgers geen nieuwe overheidsaanpak tot stand komt. Een aantal gemeenten koopt al conferenties in (bijvoorbeeld Raalte, Hardenberg).
2. Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Het beleid van het CJG kenmerkt zich immers door: (a) vroeg er bij zijn, (b) niet problematiseren, (c) laagdrempelig, (d) gericht op buurt en wijken. Dat is precies wat conferenties ook doen.
3. Overige voorzieningen en personen, zoals huisartsen, burens, welzijnsinstellingen, e.d. Ook zij kunnen het initiatief tot een conferentie nemen.

Opmerkingen:

- Conferenties onderbrengen bij voorliggende voorzieningen heeft als voordeel dat je als BJZ jezelf beter kunt positioneren, aldus een medewerker van BJZ.
- Ook in probleemwijken kun je conferenties inzetten (herstelgericht werken, leidend tot empowerment op wijkniveau).
- Er ligt hierin een belangrijke taak voor bijvoorbeeld MEE. Want MEE staat naast de klant. Wel komt het volgens een medewerker BJZ voor dat MEE niet kritisch genoeg naar de klant is (bijvoorbeeld, als een plan niet werkt, accepteert men dat in plaats van de klant terug te laten gaan naar de conferentie).

Moment 2: bij aanmelding BJZ

Door conferenties bij de 'voor deur' van BJZ aan te bieden, wordt direct gebruik gemaakt van de kracht van het netwerk en kan de zorg uit de omgeving beter vorm krijgen. Daarmee kunnen melding bij de Raad en daaruit voortvloeiende maatregelen worden voorkomen. Ook kunnen hierdoor wachtlijsten worden voorkomen. Dus zo royaal mogelijk toepassen, in het begin. Bovendien: is men later nog wel in staat om zoveel zeggenschap op te brengen?

Opmerkingen:

- Een motief voor conferenties op dit moment is om de wachtlijst te verminderen, aldus een medewerker BJZ. Kruipen mensen via een conferentie dan voor? Nee, want het plan van de conferentie is in feite de analyse die toch moet plaatsvinden; als je na de conferentie nog een aparte analyse uitvoert, neem je de klant niet serieus. Deze route

kost dus minder tijd voor BJZ. De coördinator doet het werk, de medewerker van BJZ is er voor: (1) informatie/contact vooraf, (2) aanwezigheid bij de presentatie van het plan. Voor analyses zet je dus de conferentie in, deze is een onderdeel van de geïndiceerde zorg. Dit veronderstelt dat de conferentie een formele positie heeft, een product is van BJZ.

'In BJZ hebben we bij vrijwillige hulp de 'PxQ methode', dat wil zeggen voor elke handeling staat een bepaalde hoeveelheid tijd. Aanbieden van een Eigen Kracht-conferentie past hier niet zo bij, want er is maar korte tijd en beperkte informatie beschikbaar.' (medewerker BJZ)

- Conferenties bij de 'voorkeur', zo ver is het nog niet. Volgens een medewerker BJZ staan conferenties op dat moment op gespannen voet met de realiteit. BJZ hoeft het plan niet te accepteren, wat gebeurt er dan? En wie checkt of het plan wordt uitgevoerd? Dat is lastig, want BJZ heeft dan de verantwoordelijkheid voor eventuele mislukking. Dus lopen nu vaak de conferentie en de melding bij de Raad naast elkaar.

'De toegang is aangescherpt: alle aanvragen moeten leiden tot geïndiceerde zorg. Daarom zitten bij de aanvraag hulpverleners en geen lager opgeleide mensen. Zij kunnen zo nodig direct terugverwijzen naar algemene voorzieningen (eerstelijns voorzieningen van gemeenten of wijken). Bij een dergelijke toegang past geen conferentie.' (zorgaanbieder)

- Bij de aanvraag kunnen zaken een rol spelen die een conferentie niet wenselijk maken. Zoals een verzoek om onderzoek (voor diagnostiek, bij ADHD bijvoorbeeld).
- Het gebeurt dat een conferentie wordt aangeboden terwijl mensen al lang op de wachtlijst staan. Dat valt niet zo goed, mensen zeggen dan 'Na een jaar wachtlijst gaan ze ineens over een Eigen Kracht-conferentie praten.' Men voelt zich dan niet serieus genomen.
- Er kan snel een ondertoezichtstelling (OTS) nodig zijn; dan is er eerst hulpverlening nodig en pas dan ruimte voor een conferentie. Dat is een lastige afweging: snel hulp initiëren versus Eigen Kracht-conferentie.
- Wees als BJZ heel duidelijk dat er een ondergrens is, namelijk de bescherming voor het kind, aldus een medewerker BJZ. Wees er helder over dat de conferentie geen zekere uitkomst heeft. Wat is de agenda van de ouders? Bijvoorbeeld, ouders willen via een conferentie hun kind terughebben. Als je schat dat het niet veilig is..... Je mag niets doen tegen de wil van de ouders, anders moet het via de Raad. Communiceren dus!
- Bij de toegang moet je in ieder geval alert zijn op het bestaan van het netwerk en netwerkontwikkeling. Hoe eenzaam is deze persoon, is er sprake van overleden ouders, zitten er tegenstrijdige belangen in het gezinssysteem? Daarin zitten goede aanwijzingen voor een conferentie.

Moment 3: bij crisisopvang

Een crisis (de cliënt is dan voor kortdurend geïndiceerd) is een verandermoment. Dat moet je aangrijpen. Juist dan moet je een conferentie houden, is de tijd er rijp voor. Een conferentie is minder gunstig als de situatie weer wat meer is gestabiliseerd.

Opmerkingen:

- In geval van crisis vindt zelden een conferentie plaats. De inschatting van BJZ is in een dergelijke situatie vrijwel altijd: nee.

- Tegenover het argument 'verandermoment' staat, aldus diverse geïnterviewden, dat de omgeving op dat moment vaak uitgeput is. Je moet dan juist wachten op stabilisatie. Vaak is men na enige tijd tot rust gekomen. En is er, na enkele maanden van enig ambulante werk, weer wat mogelijk. En heeft men weer energie en zelfvertrouwen gekregen.

Moment 4: bij dreigen van ingrijpen

Hier gaat het om een conferentie als onderdeel van het onderzoek van de Raad. Via een conferentie kan dan een ondersteunend traject tot stand komen waardoor kan worden voorkomen dat een bepaalde maatregel (OTS, machtiging tot uithuisplaatsing) plaats vindt. Het 'casusoverleg' dat in Beter Beschermd wordt voorgesteld (zie paragraaf 2.1) zou een prima plek zijn om de mogelijkheid van Eigen Kracht-conferenties standaard aan de orde te laten komen.

Opmerkingen:

- Zaken die bij Raad komen, hebben al een voortraject gehad. Daarin kan al een conferentie hebben plaatsgevonden. Als de zaak na een conferentie toch bij de Raad komt, dan wil de Raad weten waarom de conferentie is mislukt. Het gaat dan om (in feite zijn dit de factoren waar de Raad toch al informatie over verzamelt): of er sprake is van gedragsproblemen, of sprake is van een veilige omgeving, hoe het is met de leerbaarheid van de ouders, of ouders bereid zijn hulp te ontvangen, bijzondere kenmerken aan kinderen, omgevingsfactoren en eventuele stoornissen van ouders (verslaving, verstandelijk gehandicapt, psychische stoornis).
- Het is zeker niet zo dat als de zaak bij de Raad komt, het dan te laat is. Dat wordt wel vaak gedacht omdat men denkt in een hiërarchie van hulpverleningsvormen.
- Op welk moment zet je als Raad de doorlooptijd aan de kant en denk je aan een conferentie? Je kunt zeggen dat als er al lopende hulp is (die dan blijkbaar te kort schiet), een conferentie niet het ideale moment is. Als de Raad zich als eerste in de zaak verdiept, dan wel. Maar in dat geval zouden ouders/cliënten dan gemotiveerder zijn dan het leek, want bij BJZ bleek vrijwillige hulpverlening juist onmogelijk.
- Is het houden van conferenties niet tegenstrijdig met de snelheid en compactheid die men met Beter Beschermd voorstaat? Nee, op het fundamentele niveau niet, aldus een medewerker van de Raad. Afgesproken is dat in de eerste plaats gehandeld moet worden in het belang van het kind. Inhoudelijk past een conferentie daar in. Anderzijds kost een conferentie tijd, vraagt zij iets extra's en kan erg vertragen. Een conferentie duurt eigenlijk te lang voor de Raad. De kortere lijnen waar men naar streeft geeft minder mogelijkheden voor een Eigen Kracht-conferentie.

'Het is wel zo dat gedwongen hulpverlening en een conferentie niet echt bij elkaar passen, daarom ligt het initiëren van een conferentie niet zo op het pad van de Raad. Dit naast het feit dat er meer druk komt op snelheid en het halen van doorlooptijden.

Toch hoeven we niet bang te zijn dat er door de nadruk op productiviteit en korte trajecten blikvernauwing plaatsvindt. Op de werkvloer is er altijd een tegengeluid geweest; men wordt daar gedreven door de inhoud. Een zeker risico is er wel, dat men door de focus op doorlooptijd geen oog meer heeft voor alternatieven.' (medewerker Raad)

Moment 5: tijdens ondertoezichtstelling

Het inzetten van de conferentie in de situatie van OTS wordt vooral gezien als verbonden met het bepalen en/of bereiken van de doelen van de OTS. Hier ligt een duidelijke relatie met de Deltamethode, c.q. het doorlopen van het 4-stappenmodel (zie ook paragraaf 2.1). Idealiter willen gezinsvoogd en gezin beide een conferentie, waardoor werkproces en cliëntproces samen kunnen komen. Samen bouwen, de cliënt weet waar hij aan toe is,

hanteert mee, heeft een bewustzijnsstap gezet. Het geheel kan dan meer zijn dan de som der delen. Er zit nu wel een juridisch kader omheen, dus er is geen sprake van 'ongebonden gedachtegangen'.

Een conferentie in deze fase kan ook worden gezien als 'een tweede kans'. De gezinsvoogd kan initiëren, sterk aandringen op een conferentie, maar die nooit opleggen.

Opmerkingen:

- De praktijk is dat als de voogd 'nee' zegt, de conferentie niet door gaat. Maar als het gezin het wil, moet het in ieder geval doorgaan, aldus een zorgaanbieder.

'Kan een gezinsvoogd 'nee' zeggen als het gezin een Eigen Kracht-conferentie wil? Een dergelijke situatie is onvoorstelbaar, de voogd zal hier toch altijd op ingaan? In zo'n situatie heb je een voorsprong! De kans van slagen is groter als het uit de mensen zelf komt. Ja, de gezinsvoogd moet altijd de wens van de cliënt honoreren.' (medewerker landelijke organisatie)

- In deze fase wordt 'op het scherpst van de snede' hulp verleend, op basis van gezag. De cliënt kan weer invulling geven aan zijn eigen gezag, hij heeft niet veel te verliezen, kan terrein winnen. Het is dan de macht van de ander die het systeem de conferentie laat houden; het systeem kan dit vertalen in termen van een kans.
- In de jeugdbescherming maken gezinsvoogden gebruik van conferenties als ze er zelf niet meer uitkomen. Het zit als zodanig dus in het werkproces.
- In Overijssel zijn de plannen die families maken tot nu toe altijd geaccepteerd door de gezinsvoogd. Wel vindt die het soms 'magertjes'. Lastig stuk is het bewaken van de afspraken die in de conferenties zijn gemaakt.
- Binnen BJZ zijn er ook twijfels over de geldigheid van conferenties in deze fase.

'Het is een denkfout om een Eigen Kracht-conferentie te lanceren als 'overgeven', als 'het plan van de familie is per definitie goed'. Het lijkt wel alsof je als voogd de afspraken moet nemen als 'een heilig goed'. Maar volgens de Wet op de Jeugdzorg is BJZ verantwoordelijk. Er is een tegenstrijdigheid tussen die verantwoordelijkheid en 'de professionaliteit mag niet meekijken'. Als BJZ moet ik iets met de resultaten dus wil ik weten hoe het plan er uit ziet en hoe het er mee voorstaat na x maanden. Wie monitoort de uitkomsten? Bijvoorbeeld: het plan is gemaakt, als professional moet je de veiligheid kunnen duiden. Je moet wat met de veiligheid. Hoe is het daarmee? Dat is het gezagskader. De casemanager en/of hulpverlener heeft dus allerlei vragen.' (medewerker BJZ)

In de situatie waarbij er een gezinsvoogd is, is die gezinsvoogd ook meer bepalend. Ook hier is er een ondergrens (bijvoorbeeld: 'Kind gaat niet weg bij oma'). Waar je minder controle zou willen, heb je er meer. Dat komt door de angst, je wordt er op afgerekend. 'Liever rust, geen conferentie', zeggen voogden. Het zou mooi zijn als het anders zou liggen. Maar dat moet je als organisatie zien zitten. (medewerker BJZ)

Moment 6: tijdens verblijf en behandeling

Zorgaanbieders kunnen een conferentie aanbieden tijdens het verblijf en/of de behandeling van het kind of de jongere. In het bijzonder komen twee momenten in aanmerking:

1. Bij crisisverblijf. Een dergelijk verblijf bestaat uit 12 weken plus eventuele verlenging met 8 weken, dus maximaal 20 weken (niet dat het kind die hele periode nodig heeft maar vaak is de volgende voorziening niet beschikbaar). Je zou een conferentie standaard kunnen aanbieden bij de crisisopvang. De casemanager hoort dat te doen. Zie ook moment 3.

2. Aan het eind van de behandeling. Je weet dan heel veel. Een specifiek verandermoment is het eind van een zelfstandigheidstraining; kan het kind weer naar huis? Hoe wordt het leven daar georganiseerd?

Opmerkingen:

- Het begin van de behandeling is geen goed moment, aldus een zorgaanbieder. De cliënt komt dan met een plan binnen waarin dingen over behandeling worden gezegd. Dit bijt met de eigen methodiek, c.q. wat de behandelaar wil. De wensen van ouders botsen dan met de instelling.

'Uitkomsten van een conferentie worden als dwingend ervaren. Bijvoorbeeld: de afspraak kan zijn dat de jongere iedere week met zijn opa gaat vissen, maar dat past niet in het behandelprogramma waarin is opgenomen dat hij de eerste weken niet buiten het internaat mag. Uitkomsten van de conferentie worden ook niet altijd uitgevoerd. Tante Miep heeft geen zin meer, oom Karel brengt het niet op.' (zorgaanbieder)

- Bovendien kan het begin een verkeerd moment zijn omdat de omgeving juist blij is dat het kind weg is, aan het eind van zijn Latijn is.
- Een conferentie aan het eind van de behandeling is ongewenst, aldus een vertegenwoordiger van een landelijke organisatie. Het zorgaanbod is een middel in het kader van het bereiken van het doel dat de gezinsvoogd stelt, namelijk dat de maatregel verdwijnt. De behandeling moet passen in het plan en niet omgekeerd. Het sleutelen is aan de gezinsvoogd, niet aan de aanbieder.
- Conferenties aan het eind, bijvoorbeeld met jongeren die tot hun 17-de in een internaat leven en dan weer terugkomen, dat zijn lastige conferenties, waarin boosheid overheerst. Het is veel effectiever om eerder een conferentie te houden, aldus een medewerker BJZ.
- Over het algemeen is, bij verblijf en/of behandeling, de casemanager eerder geneigd tot 'nee' tegen een conferentie dan het team. Dat komt omdat het team geen geschiedenis met het klantsysteem heeft, er dus meer onbevangen tegenover staat.

4.4 Voorwaarden voor toepassing van Eigen Kracht-conferenties

De opmerkingen die met betrekking tot de voorwaarden voor het houden van Eigen Kracht-conferenties zijn gemaakt, kunnen worden onderverdeeld in twee categorieën: voorwaarden met betrekking tot de professionals en voorwaarden met betrekking tot de organisatie.

Voorwaarden met betrekking tot de professionals

Bij deze voorwaarden maken we onderscheid tussen de houding van professionals, hun competenties en hun beeldvorming over cliënten.

De houding van professionals

De Eigen Kracht-conferentie veronderstelt een focus op de context. Dat betekent het verlaten van de oude, cliëntgerichte manier van denken. Maar die geeft de hulpverlener niet snel op. Hij is bang dat alles fout loopt als hij het uit handen geeft ('... en ik zit later met de gebakken peren.'). Veel weerstanden komen voort uit angst om los te laten.

'Als organisatie zien we Eigen Kracht-conferenties zitten. Sommige medewerkers hebben er een andere mening over. Vanuit 'we willen het beste voor het kind', vanuit de relatie die men met het kind heeft, denkt men te weten wat goed is voor het kind. Men is onvoldoende vrij van eigen socialisatie.

Met andere woorden, het is lastig voor hen om eigen normen los te laten, echt te kijken naar de vraag. Werkers remmen een conferentie af omdat men situaties ziet (losse handen, drank, etc.) en al snel van mening is dat veiligheid voor het kind niet geborgd is. Die veiligheid moet natuurlijk wel geborgd zijn, bij de uitkomst van de conferentie moet hiermee rekening worden gehouden. Maar zonder dat de normen van de medewerkers zelf hier een rol bij spelen.' (zorgaanbieder)

'Bijvoorbeeld: een multiprobleemgezin is bij uitstek geschikt voor een Eigen Kracht-conferentie. Nee, zeggen professionals, is te ingewikkeld. Zij willen greep houden op wat zij inzetten. De professional is de sleutel om een conferentie voor te leggen.' (medewerker BJJ)

Eigen Kracht-conferenties zijn omgeven door een geheel andere sfeer dan de diverse hulpverleningsvormen. In plaats van dat 'het probleem bij de hulpverlener op schoot wordt geworpen' is er de situatie waarin mensen zelf kunnen meedenken en meepraten.

Noodzakelijke onderdelen van de houding van professionals is, aldus geïnterviewden:

- Vertrouwen hebben in het proces en de uitkomst van de conferentie.
- Zelf van de conferentie af kunnen en willen blijven; de conferentie moet echt van de familie zelf zijn.
- Bereidheid om macht in te leveren.
- Bereidheid om een veilig plan als professional uit te voeren.
- Waar nodig, wat meer varen op intuïtie en zo nodig 'ongehoorzaam zijn'.

De competenties van professionals

Om het model van Eigen Kracht-conferenties ten volle te benutten, dient de professional volgens geïnterviewden over de volgende competenties te beschikken:

- Open gerichtheid op de context, zonder de eigen, professionele autonomie te verliezen. Als hulpverlener ben je bezig met de context, het is een natuurlijke houding. Beschikt moet worden over een juiste balans tussen het vak uitoefenen en ruimte geven aan systeem, wat lastig is. Bovendien wordt van de professional gevraagd om te gaan werken met plannen waarin anderen geloven.
- Tegelijkertijd uit het systeem blijven. Je moet uit de waarheidsvinding blijven. Bijvoorbeeld: of er seksueel misbruik plaatsvindt, daar is de politie voor.
- Niet zozeer focussen op wat er niet is maar op wat er wél is. Ook dat is lastig, want hulpverleners zijn opgeleid om problemen te zien.
- Oog hebben voor het beste moment voor een conferentie binnen het proces van de cliënt, c.q. als er wat moet gebeuren dat indringend is (een omgangsregeling bijvoorbeeld).
- Samenwerking met de cliënt. Belangrijk is hoe je de conferentie aanbiedt. Niet: 'Bedenk maar even een plan.' Helder zijn naar ouders. Gezamenlijke verantwoordelijkheid, samen met de cliënt kijken.
- Vraaggerichtheid, dat wil zeggen denken in variaties en modules die aansluiten bij het proces en de behoeften van de cliënt. Loskomen van aanbodgerichtheid, die haast vanzelf tot indicatiestelling leidt.
- Hebben van gezag.
- Kunnen luisteren.

- Zelfrelativerend vermogen. De professional moet voortdurend bezig zijn met de vraag: waar sta ik, waar ben ik mee bezig?

In dit verband noemen we ook de vijf competenties (succesfactoren) uit het onderzoek van Lever (2007). Zij vroeg ouders met een verstandelijke beperking met een OTS waaraan hun gezinsvoogd moest voldoen. Zij kwam tot de volgende vijf competenties:

1. Presente grondhouding, dat wil zeggen een nabije gezinsvoogd die aandachtig betrokken is, bezorgdheid en zorg toont en met de ouders meeleeft.
2. Het bieden van praktische steun. Bedoeld wordt steun in het alledaagse, waarbij soms wordt gecompenseerd wat ouders zelf niet kunnen, soms wordt opgekomen voor de ouder, en geregeld buiten het standaardpakket wordt getreden.
3. Het erkennen en bevestigen van de ouders in hun ouderrol, ook als zij zelf hun kind niet opvoeden. Het gaat hier om het bieden van verantwoorde beslissingsruimte en het schenken van vertrouwen.
4. Voorspelbaar en betrouwbaar zijn. Ouders ontlenen zekerheid aan een nauwkeurige en transparante gezinsvoogd die stuurt en controleert vanuit betrokkenheid. Ouders ervaren sturing en controle soms zelfs als plezierig en ontlenen er houvast aan. Betrokkenheid is daarvoor echter wel een voorwaarde.
5. Begrijpelijk en begrijpend zijn. Ouders hebben baat bij een gezinsvoogd die wederzijds begrip tot stand weet te brengen, concreet is, geduld heeft en vol weet te houden. Goede aansluiting bij deze ouders vraagt om specifieke vaardigheden en nauwkeurige communicatie.

De beelden van professionals

Er zijn bij professionals zeer veel beelden in omloop over het onvermogen van het netwerk van de cliënt om een Eigen Kracht-conferentie aan te gaan. Enkele zijn, aldus geïnterviewden:

- 'We hebben te zware problematiek voor conferenties. Conferenties zijn alleen geschikt voor lichtere problematiek.'
- 'Het gezin moet wel wat in zijn mars hebben als het een conferentie wil houden.'
- 'We gaan het zieke systeem geen macht geven door het een conferentie te laten houden.'
- 'Als professional weten wij wat voor de cliënt goed is; we willen niets uit handen geven.'
- 'Veel netwerken zijn ongeschikt voor een conferentie.'

Vaak, zo wordt gezegd, komen deze beelden tot stand omdat men te sterk betrokken is bij de cliënt en daardoor te weinig de rol en mogelijkheden van de context kan zien. Voogden en casemanagers zijn nog teveel uitsluitend op de cliënt gericht. Zij kennen het netwerk vaak niet, het is hun onbekend. Dit leidt gemakkelijk tot: 'Bij die en die lukt het niet'. Voorwaarde voor het toepassen van het model van Eigen Kracht-conferenties is dat er vertrouwen is in het zelfoplossende vermogen van mensen en dat dit vertrouwen deel uitmaakt van het beeld dat men van de ander heeft.

Voorwaarden met betrekking tot de organisatie

Bij zorgaanbieders en BJZ is het aanbieden van Eigen Kracht-conferenties geen structureel onderdeel van de werkwijze van de organisatie. Het zit niet in het systeem, ondanks de aanwezigheid van zogenoemde aandachtfunctionarissen. Er vindt geen continue voeding plaats.

'Bij leefgroepen heb je te maken met goed geïndiceerde cliënten. Of zij een Eigen Kracht-conferentie krijgen aangeboden hangt af van groepsleider, het zit niet in het systeem.' (zorgaanbieder)

'De Eigen Kracht-conferentie wordt soms te romantisch voorgesteld. Wij hebben één dag later weer die moeder aan de telefoon. Dus hoezo uit handen geven? Bij zo'n plan moet je de zaak op scherp stellen: wie ga ik bellen? Dat moet geregeld zijn.' (medewerker BJZ)

Zorgaanbieders willen daar verandering in. Het initiëren van Eigen Kracht-conferenties is opgenomen in meerjarenplanningen, men wil teams gerichte ervaring laten opdoen en ook vindt registratie plaats. Op intranet wordt de casuïstiek uitgewisseld.

'We willen meer varianten in ons aanbod. We maken een checklist met varianten. Dus niet 'één kind, één variant'. Voorbeelden van zulke varianten zijn: ambulante ondersteuning, crisisopvang, pleegzorg, 24-uurszorg, medisch dagverblijf, etc. We 'spelen' met die varianten binnen de zwaartefinanciering. Er is dus flexibiliteit, het hele traject staat niet bij voorbaat vast, we kunnen tussentijds veranderen en bijstellen. Het aantal varianten moeten we wel uitbreiden.

Het werken met varianten is gekoppeld aan een registratiesysteem, waarin steeds precies wordt vermeld welke variant wanneer en waarom (of waarom niet) werd ingezet en wat de resultaten zijn. De Eigen Kracht-conferentie is een variant en komt daar dus ook vanzelf in. In die flexibiliteit van individuele trajecten kun je, bijvoorbeeld als gevolg van de uitkomsten van een conferentie, tot andere trajecten komen. Wat we nog moeten leren is hoe we wat er uit komt labelen naar zwaarte-indicatie.' (zorgaanbieder)

Voorwaarden voor een structurele inbedding van Eigen Kracht-conferenties binnen de organisatie zijn, aldus geïnterviewden:

- Niet alleen het management, maar ook de werkvloer moet achter het idee staan. Er is een sfeer van gezamenlijkheid.
- Er is een vastgelegde werkwijze (protocol/checklist) die wordt toegepast (elders gebeurt dit al, zie MEE Amstel en Zaan, 2007).
- Er is binnen de organisatie een samenhangend beleid op producten (waarvan de conferentie er één is).
- Er vindt vertaling plaats naar benodigde opleiding en arbeidsvoorwaarden (veel conferenties vinden buiten gewone werktijd plaats, je vraagt nogal wat van werkers, dat moet je goed regelen). Ook de functie van aandachtsfunctionaris moet helder zijn gedefinieerd en gefaciliteerd.
- De inhoudelijke voorwaarden voor het aanbieden van een conferentie zijn helder: er moet een sociaal netwerk zijn, probleem moet helder zijn, conferentie moet toepasbaar zijn (kan lastig zijn in geval van verslaving of psychiatrie).

Een afzonderlijke voorwaarde betreft de informatievoorziening naar de cliënt. Weinig cliënten weten van het bestaan van Eigen Kracht-conferenties. Het geven van informatie hierover ligt op de weg van vooral BJZ. Zij immers moet aan cliënten vertellen welke mogelijkheden er zijn, en dus ook vertellen over de conferenties.

Voor de voorlichting en informatie aan cliënt en netwerk gelden volgens geïnterviewden de volgende specifieke voorwaarden:

- De informatie over de mogelijkheid 'Eigen Kracht-conferentie' moet volledig zijn en in alle rust, zorgvuldig en met beschikbaarheid van benodigde tijd worden gegeven. En er is enthousiasme nodig bij de persoon die dit doet.
- Deze informatie maakt deel uit van het geheel aan informatie dat wordt gegeven over de mogelijkheden, condities, kosten, eventuele wachtlijsten, etc. Mensen moeten alle informatie hebben, dus niet alleen die welke de professional heeft en/of geeft. Dus

informatie over alle opties: geïndiceerde én vrijwillige hulp/ondersteuning, opname én ambulante, professionals én cliëntenorganisaties.

4.5 Overige uitkomsten

In deze laatste paragraaf geven we de resterende uitkomsten van de interviews en expertmeeting weer. Zij zijn gerangschikt in een aantal onderwerpen.

Wanneer is een conferentie succesvol?

Deze vraag is relevant zowel inhoudelijk als met betrekking tot productieafspraken. Men vindt een conferentie succesvol als:

- In beeld is gebracht en in een plan vervat wat de context, dat wil zeggen familie en netwerk, kan doen, kijkend naar het probleem.
- Ingeval de conferentie niet is doorgedaan, de redenen daarvan duidelijk zijn gekregen en zijn opgeschreven (wat een opening kan geven naar een andere variant van hulpverlening, bijvoorbeeld ambulante ondersteuning).

‘Een Eigen Kracht-conferentie levert altijd informatie op, ook als de uitvoering van het plan mislukt. Bijvoorbeeld: de conferentie levert op dat het kind kan thuisblijven, dus het kind gaat naar huis. Daar lukt het niet, dus komt het bij ons. Dan is er ondertussen wel veel kennis over de context opgedaan!’ (zorgaanbieder)

Over de effecten van de conferentie op langere termijn is nog weinig kennis beschikbaar. Hoe worden de afspraken na meerdere maanden nagekomen? Wat zijn de uiteindelijke effecten op kind en netwerk? Is er sprake van een kostenbesparing?

Andere vormen van overleg met familie

Van diverse kanten wordt de wens uitgesproken naar meer variatie en flexibiliteit in de vormen van overleg met de familie. Lichtere vormen dan de Eigen Kracht-conferenties worden voorgesteld, zoals eenvoudige familiebijeenkomsten of netwerkoverleg. Vaak is louter nodig dat vraag op tafel wordt gelegd (‘O, wil je dat? Dan doe ik dat toch.’).

‘Een vorm van eigen kracht kan bijvoorbeeld zijn dat de medewerker BJZ al aan het begin uitnodigt iemand van het netwerk erbij te betrekken: ‘Laten we er rustig over praten, en neem gerust een buurvrouw mee.’ Zo kan een medewerker BJZ handelen, als hij tenminste de benodigde competenties heeft, namelijk: gezag, vraaggericht kunnen werken en kunnen luisteren.’ (medewerker landelijke organisatie)

Ook evaluaties binnen een behandeling kunnen een moment voor de eigen kracht van families zijn, als in dat geval alle professionals tenminste op de achtergrond kunnen blijven. Wat ze doorgaans niet doen.

Integratie met andere sectoren

Gepleit wordt voor meer integratie tussen Jeugdzorg en andere zorgsectoren, zoals volwassenenzorg, GGZ en de zorg aan mensen met een verstandelijke beperking. Deze sectoren moeten dichter bij elkaar worden gebracht: meer samenwerking en afstemming en meer uitwisseling van informatie. Geleidelijk aan ontstaat die afstemming. Bijvoorbeeld in Amsterdam waar GGZ en BJZ zien dat het bij jeugdproblematiek vaak (ook) om heel andere zaken gaat.

De discussie over momenten van conferenties

De vraag naar momenten, zo wordt gesteld, is typisch een vraag van de professional die wil ordenen en beheersen. De Eigen Kracht-conferentie wordt dan gezien als een methode, en dan wil je momenten standaardiseren. Maar het is geen methode. De momentenvraag is een gepasseerd station. Bovendien suggereert de vraag dat er 'goede' en 'slechte' momenten zijn. Die zijn er niet, elk moment kan een goed moment zijn.

In feite kun je het 'moment' geheel leggen bij de professional. Als je als professional durft te vertrouwen in de kracht van het gezin, dan heb je een moment gevonden. En datzelfde is het geval als je de Eigen Kracht-conferentie kunt zien als een verrijking voor jezelf in plaats van een bedreiging. Ook dan heb je een moment te pakken.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Inleiding

Het hier gerapporteerde onderzoek naar de momenten van Eigen Kracht-conferenties vond plaats naar aanleiding van een werkconferentie in Overijssel waaraan werd deelgenomen door zorgaanbieders, MEE, bureau Jeugdzorg, de Raad voor de Kinderbescherming en de Eigen Kracht *Centrale*. Op deze conferentie werd de behoefte uitgesproken aan meer kennis over de mogelijkheden en onmogelijkheden van momenten waarop Eigen Kracht-conferenties kunnen worden ingezet. De gedachte dat Eigen Kracht standaard wordt ingezet bij een bepaald soort zaken heeft plaatsgemaakt voor het idee dat er een verankering in standaardmomenten dient plaats te vinden. De wens werd geuit om een inventarisatie van mogelijke momenten voor Eigen Kracht in het werk- en hulpverleningsproces uit te voeren. WESP Jeugdzorg werd gevraagd dit te doen.

Het was niet voor het eerst dat in Overijssel het onderwerp 'momenten van Eigen Kracht-conferenties' aan de orde kwam. Bij aanvang van het project in 2004 was men van mening dat er vier momenten zijn waarop een conferentie zou moeten plaatsvinden, waaronder de situatie van raadsonderzoek en bij echtscheiding. In de praktijk van toen werkte dat niet, dus werd het idee van vaste momenten snel losgelaten. In 2007 kwam er toch weer opnieuw behoefte aan standaardmomenten.

Ook in het onderzoek naar Eigen Kracht-conferenties in Overijssel in 2004 en 2005, dat door WESP werd uitgevoerd (Van Beek, 2006), werd naar de mening over momenten gevraagd. De bevinding in dat onderzoek was dat de meningen over het standaard op bepaalde momenten inzetten van de Eigen Kracht-conferentie verdeeld waren. Wel was een algemene tendens om de Eigen Kracht-conferentie zo vroeg mogelijk in het hulptraject aan te bieden.

De vraagstelling van het huidige onderzoek luidde als volgt: *Op welke momenten kan een Eigen Kracht-conferentie het best worden ingezet in het werk van het bureau Jeugdzorg, zorgaanbieders en de Raad voor de Kinderbescherming? Wat zijn de voorwaarden die aan die momenten zijn verbonden? En zijn er andere zaken waarop moet worden gelet?*

Onder 'moment' werd verstaan het tijdstip waarop het initiatief wordt genomen tot een conferentie en de voorbereiding in gang wordt gezet.

Onderscheid werd gemaakt tussen drie soorten momenten:

1. Momenten in de *werkprocessen* (op welke standaardmomenten de Eigen Kracht-conferentie aanbieden?).
2. Momenten in het *proces dat een familie doormaakt* (wanneer is de tijd rijp?).
3. Momenten waarop collega's/medewerkers *overleggen* (hoe blijft een Eigen Kracht-conferentie onder de aandacht?).

Voor de beantwoording van de vraagstelling zijn schriftelijke bronnen geraadpleegd, zijn interviews gehouden met 14 sleutelfiguren van organisaties in Overijssel en landelijke organisaties en is gebruik gemaakt van de resultaten van een expertmeeting waaraan door een twintigtal mensen werd deelgenomen.

Bij de analyse van de aldus verzamelde informatie vormde de vraagstelling, en de bijbehorende indeling in categorieën momenten, uiteraard de leidraad. Omdat tussen de

momenten in de werkprocessen (eerste categorie) en de momenten van overleg (derde categorie) een sterke overlap werd ervaren, werden de drie categorieën teruggebracht tot twee: momenten in het cliëntproces en momenten in het werkproces.

In de voorafgaande hoofdstukken is over de resultaten van het onderzoek gerapporteerd. Achtereenvolgens is ingegaan op de context waarin de Eigen Kracht-conferenties plaatsvinden (belangrijke landelijke ontwikkelingen in de jeugdzorg en de plaats van conferenties ten opzichte van de Wet op de Jeugdzorg, zie hoofdstuk 2), de situatie in Overijssel (het provinciale beleid met betrekking tot Eigen Kracht en de aantallen uitgevoerde conferenties, hoofdstuk 3) en de resultaten van de interviews en expert meeting (hoofdstuk 4).

5.2 Conclusies

De conclusies met betrekking tot de landelijke context van de Eigen Kracht-conferenties en de situatie van de conferenties in Overijssel luiden als volgt:

- Het model van Eigen Kracht-conferenties sluit goed aan bij de bedoelingen van de Wet op de Jeugdzorg en past ook in de praktische uitvoering van deze wet. Het sluit eveneens aan bij de Deltamethode en het programma Beter Beschermd, die thans in de jeugdbescherming worden geïmplementeerd.
- Het model is, in zijn nadruk op het mobiliseren van eigen krachten van burgers, zeer actueel en direct toepasbaar in de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).
- In Overijssel wordt op beleidsniveau (provinciaal) het gebruik van Eigen Kracht-conferenties erg gestimuleerd. Maar er is een kloof tussen wens en werkelijkheid: in de praktijk blijft het aantal uitgevoerde conferenties ver achter bij het streefaantal. Het lukt vooralsnog niet om het model van Eigen Kracht-conferenties te verankeren in de dagelijkse praktijk van bureau Jeugdzorg, Raad en zorgaanbieders.

Met betrekking tot de momenten van de conferenties zijn de conclusies:

- Momenten van conferenties worden door professionals veel meer gerelateerd aan werkprocessen dan aan processen van cliënten.
- Als het *proces van de cliënt* sturend is voor het aanbieden van een conferentie doet het moment er niet zo toe. In feite is elk moment een goed moment, als mensen het willen en er iets te besluiten valt. En dan het liefst voordat de professional een besluit neemt. Hoe eerder de conferentie, des te meer kan zij besluitvormend zijn en des te groter is het rendement in het hulpverleningsproces.
- Uitgaande van de *werkprocessen* zijn er zes momenten die in het oog springen, elk met eigen overwegingen en kanttekeningen: bij voorliggende voorzieningen, bij aanmelding bij bureau Jeugdzorg, bij crisisopvang, bij dreigen van ingrijpen, tijdens ondertoezichtstelling en tijdens verblijf en behandeling. Ook hier geldt: hoe eerder hoe beter. Er wordt in brede kring voor gepleit om conferenties in grotere mate aan te bieden wanneer mensen gebruik maken van voorliggende voorzieningen.
- Over het moment 'bij de voordeur van bureau jeugdzorg' is veel onduidelijkheid en verwarring. Onder meer is niet helder wat de status van de conferentie in dit stadium precies is. Conferenties zijn op dat moment niet structureel en bedrijfsmatig ingebed en worden onvoldoende gefaciliteerd, zowel financieel als qua deskundigheidsbevordering. Vanuit bureau Jeugdzorg wordt er voor gepleit om een keuze te maken: óf de conferenties volledig van dit moment weghalen en plaatsen in voorliggende voorzieningen óf ze als volwaardig product door bureau Jeugdzorg laten aanbieden,

maar dan wel met alle financiële ruimte die daarvoor nodig is, bijvoorbeeld om gemaakte afspraken na een conferentie te blijven volgen.

Met betrekking tot de voorwaarden om het model van Eigen Kracht-conferenties toe te passen zijn de conclusies:

- Er tekenen zich twee categorieën van voorwaarden af, één met betrekking tot de professional en één met betrekking tot de organisatie.
- Binnen de groep van professionals begrijpt lang niet iedereen het achterliggende concept van Eigen Kracht-conferenties, namelijk dat de cliënt en diens netwerk verantwoordelijk zijn en niet de hulpverlener. Voorwaarden om het model van Eigen Kracht-conferenties adequaat te kunnen toepassen zijn gelegen in de houding, de competenties en de beeldvorming van de professional.
- Binnen organisaties (bureau Jeugdzorg en zorgaanbieders) is er regelmatig sprake van een kloof tussen management en werkvloer: het management vindt Eigen Kracht-conferenties van groter belang dan de professionals op de werkvloer. Het ontbreekt ten aanzien van het aanbieden van conferenties vaak aan een vastgelegde werkwijze, in de vorm van bijvoorbeeld protocol of checklist.
- Lang niet altijd worden door organisaties cliënten geïnformeerd over de mogelijkheid van Eigen Kracht-conferenties. En als het gebeurt, is de informatie veelal onvolledig en gekleurd door de professional die informeert.

5.3 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten en conclusies van het onderzoek doen we de volgende aanbevelingen.

Met betrekking tot de momenten van Eigen Kracht-conferenties:

1. Het moment waarop de cliënt (het kind of de jongere en diens familie) wordt gewezen op de mogelijkheid van een conferentie dan wel een conferentie wordt aangeboden, in veel grotere mate laten bepalen door het proces van de cliënt en in mindere mate door het werkproces van de professional.
2. Conferenties zo vroeg mogelijk in het hulpverleningsproces structureel aanbieden, liefst voordat de professional besluiten neemt. Bij voorkeur aanbieden bij voorliggende voorzieningen (gemeentelijke voorzieningen in het kader van Wmo, Centra voor Jeugd en Gezin).
3. Wanneer conferenties niet bij een voorliggende voorziening konden worden aangeboden of uitgevoerd dit op latere momenten doen, steeds vanuit het belang en de behoefte van de cliënt: bij de 'voor deur' van bureau Jeugdzorg, bij eerste betrokkenheid van de Raad (naar aanleiding van het 'consensusoverleg'), tijdens ondertoezichtstelling (binnen toepassing van de Deltamethode) en tijdens verblijf en/of behandeling door de zorgaanbieder.

Met betrekking tot de voorwaarden van het houden van Eigen Kracht-conferenties:

4. Conferenties bij de 'voor deur' van bureau Jeugdzorg als volwaardig product van deze organisatie laten aanbieden. Dat betekent duidelijker structureel en bedrijfsmatig inbedden en faciliteren, zowel financieel als wat betreft deskundigheidsbevordering (zie ook aanbeveling 6).
5. Voor zover een conferentie tijdens de ondertoezichtstelling plaatsvindt, deze een expliciete plaats geven binnen de toepassing van de Deltamethode.

6. Binnen organisaties (bureau Jeugdzorg, aanbieders) het gáán voor Eigen Kracht-conferenties in veel grotere mate een samenwerking laten zijn tussen management en werkvloer. In de houding van professionals ten opzichte van conferenties een grotere gerichtheid op het proces van cliënt en de krachten en mogelijkheden van context (familie en netwerk) tot stand brengen. Dit doen door middel van een programma van opleiding en training waarin ook competenties en beeldvorming over de cliënt en zijn context aan de orde komen.
7. Cliënten meer in staat stellen zelf het moment van een conferentie te bepalen. Hierbij twee wegen volgen. Enerzijds cliënten in hun contacten met voorliggende voorzieningen, bureau Jeugdzorg en zorgaanbieders in een vroeg stadium volledig en zorgvuldig op de hoogte brengen van het bestaan en de mogelijkheid van Eigen Kracht-conferenties. Anderzijds meer voorlichting en PR tot stand brengen die de burger direct benaderen, onafhankelijk van jeugdzorg, zorgaanbieders of andere organisaties.

Met betrekking tot de situatie in Overijssel:

8. De doelen met betrekking tot Eigen Kracht-conferenties zowel formuleren in termen van absolute aantallen jaarlijks uit te voeren conferenties als in termen van gerichtheid op cliëntprocessen en volume van opleiding en training.

Met betrekking tot verdere kennisvorming:

9. Vervolgonderzoek doen naar de momenten die volgens cliënten en cliëntenorganisaties worden ervaren als de meest geschikte.

BIJLAGEN

Bijlage 1

Overzicht van geïnterviewde personen

- De heer B. Benning, Trias Jeugdhulp, Hellendoorn.
- Mevrouw M. Bruning, jurist Defence for Children, Amsterdam.
- De heer J. Buinink, de Bascule, Amsterdam.
- Mevrouw J. Duiven, Bureau Jeugdzorg IJssel-Vecht, Zwolle.
- De heer R. van Elven, Bureau Jeugdzorg IJssel-Vecht, Zwolle.
- De heer W. Heerink, Jarabee, Enschede.
- Mevrouw L. Joanknecht, Bureau Jeugdzorg Amsterdam.
- De heer H. Kuipers, Bureau Jeugdzorg Twente, Hengelo.
- De heer P. Lankhorst, LCFJ, Utrecht.
- De heer P. Lucassen, Bureau Jeugdzorg Twente, Hengelo.
- Mevrouw A. van der Meij, Raad voor de Kinderbescherming, Zwolle.
- Mevrouw R. Tangena, Commujon, Borculo.
- Mevrouw Y. Terpstra, Raad voor de Kinderbescherming Zwolle.
- Mevrouw K. van Zoest, Bureau Jeugdzorg Groningen.

Bijlage 2

Uitnodigingsbrief expertmeeting

Geachte,

Graag nodigen we u uit voor een expertmeeting over de inzet van Eigen Kracht-conferenties. In samenwerking met Kalliope Consult doet WESP momenteel onderzoek naar de momenten waarop Eigen Kracht-conferenties in de jeugdzorg het best kunnen worden ingezet. U heeft ervaring in de jeugdzorg en/of met de inzet van Eigen Kracht-conferenties. Het zou fijn zijn als u met u al dan niet bekende collega's uit de jeugdzorg en de onderzoekers in gesprek wilt gaan over dit onderwerp.

De vraag naar momenten heeft te maken met de behoefte aan een grotere mate van verankering van Eigen Kracht-conferenties binnen organisaties. We denken dan aan de belangrijkste spelers in het jeugdzorgveld: de bureau's Jeugdzorg, de zorgaanbieders en de Raden voor de Kinderbescherming. Het idee van het onderzoek is ontstaan in de provincie Overijssel maar heeft een landelijk karakter.

Inmiddels zijn er in het kader van dit onderzoek een aantal interviews gehouden onder vertegenwoordigers van zojuist genoemde organisaties in Overijssel en enkele landelijk betrokkenen. De volgende stap is de expertmeeting met deskundigen uit het hele land. Doel van de meeting is om door het vergroten van de kring de resultaten van de interviewronde te verbreden, te verdiepen en te wegen. Wat zijn geschikte en minder geschikte momenten in de ketenzorg aan jongeren? Hoe gaan de verschillende organisaties daarmee om?

De rapportage van het onderzoek zal hierna geschreven worden en begin april klaar zijn. Als u deelneemt aan de expertmeeting, wordt het rapport u toegezonden.

De expertmeeting vindt plaats op donderdag 13 maart 2008 in Bastion Hotel Utrecht. We beginnen om 13.00 uur en zullen uiterlijk om 16.30 uur eindigen. Vanaf 12.30 staat er een lunch klaar. Als bijlage treft u een overzicht aan van de personen die voor de bijeenkomst zijn uitgenodigd.

Wij hopen zeer dat u aan deze expertmeeting kunt deelnemen. Wilt u op bijgaand antwoordformulier aangeven of u zult deelnemen? Ook als u niet kunt deelnemen, vragen we u het formulier in te vullen en terug te sturen. Wilt u ook uw e-mailadres invullen? Dan kunnen we u de verdere gegevens per mail toezenden.

Met vriendelijke groet,

Fiet van Beek,
Directeur WESP Jeugdzorg

Martin Schuurman,
Kalliope Consult

Bijlage 3

Overzicht van de deelnemers aan de expertmeeting

- De heer B. Benning, Trias Jeugdhulp, Hellendoorn.
 - Mevrouw A. Blom, LCFJ, Utrecht.
 - Mevrouw J. Bruin, Spirit, Amsterdam.
 - De heer J. Buinink, Amsterdam.
 - De heer M. Dinkgreve, Bureau Jeugdzorg Amsterdam.
 - Mevrouw M. Goorhuis, Eigen Kracht Centrale, Zwolle.
 - De heer W. Heerink, Jarabee, Enschede.
 - De heer A. Hegger, Jeugdhulp Friesland, Leeuwarden.
 - Mevrouw L. Joanknecht, Bureau Jeugdzorg Amsterdam.
 - De heer J. van Lieshout, Eigen Kracht Centrale, Zwolle.
 - De heer P. Lucassen, Bureau Jeugdzorg Twente, Hengelo.
 - Mevrouw Y. Mol, MST De Waag, Amsterdam.
 - De heer R. Overkamp, Raad voor de Kinderbescherming Zwolle.
 - De heer R. van Pagée, Eigen Kracht Centrale, Zwolle.
 - Mevrouw J. Pourier, Bureau Jeugdzorg Amsterdam.
 - Mevrouw R. Tangena, Commujon, Borculo.
 - De heer J. van der Terp, Stadsdeel Westerpark, Amsterdam.
-
- Mevrouw F. van Beek, WESP, Voorhout.
 - Mevrouw M. Floor, WESP, Voorhout.
 - De heer M. Schuurman, Kalliope Consult, Nieuwegein.

Geraadpleegde schriftelijke bronnen

Adviesbureau Van Montfoort & PI Research (2007). *Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij. De nieuwe methode voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling. Deel 1*. Utrecht: Maatschappelijk Ondernemers Groep.

Beek, F. van (2004). *Zo willen wij het. Wat jongeren en ouders belangrijk vinden als zij hulp nodig hebben*. Amsterdam: SWP

Beek, F. van (2006). *Op de grens tussen bemoeizucht en zorg. Rapportage van het onderzoek naar Eigen Kracht-conferenties in Overijssel en de verhouding van Eigen Kracht tot de Wet op de Jeugdzorg*. Voorhout: WESP.

Beek, F van (2007). *Jaarcijfers Eigen Kracht Overijssel 2006*. Voorhout: WESP.

Deklerck, Johan (2006). Tussen zorg en bezorgdheid. De kwaliteit van informele zorg. *Tijdschrift voor Herstelrecht* 2006 (6) 3, pagina 47-61.

Eigen Kracht Groningen (2007). *Nait soez'n, maor doun! Eigen Kracht, onmisbaar? Uit de praktijk van de Eigen Kracht-conferenties in Groningen*. Groningen: Eigen Kracht Groningen.

EKC, Eigen Kracht Centrale (2007a). *Eigen Kracht in Overijssel 2007-2008*. Zwolle: Eigen Kracht Centrale.

EKC, Eigen Kracht Centrale (2007b). *Eigen Kracht-conferentie. Handleiding voor Eigen Kracht coördinatoren*. Zwolle: EKC.

EKC, Eigen Kracht Centrale (2007c). *1001 Verhalen. De praktijk van de Eigen Kracht-conferentie*. Zwolle: Eigen Kracht Centrale.

Graaf, G. de & Haest, M. (2008). Iedereen huilt hier wel eens. *NRC*, 26 januari 2008.

Jarabee (2007). *Opdracht aan de Werkgroep Implementatie EKC*. Interne notitie. Jarabee.

Jeugdzorgbrigade (2006). *Eindrapport Jeugdzorgbrigade*. Utrecht.

Kabinetsreactie op eindrapport Jeugdzorgbrigade (2006). Den Haag.

Lever, Marcia (2007). Als wij in nood zijn, dan is ze er. Hoe ouders met een verstandelijke beperking de begeleiding van de gezinsvoogd ervaren. *Tijdschrift voor de Rechten van het Kind*, december 2007.

MEE Amstel en Zaan (2007). *Werkwijze Eigen Kracht-conferentie Consulent Volwassenen/Jeugd*. Amsterdam: MEE Amstel en Zaan.

Ministerie van Justitie (2007). *Programma Beter Beschermd*. Factsheet. Den Haag: Ministerie van Justitie, Directie Justitieel Jeugdbeleid.

Ministerie van Jeugd en Gezin (2007). *Alle kansen voor alle kinderen. Programma voor Jeugd en Gezin 2007-2011*. Den Haag.

MO Groep (2003a). *Bewust, betrokken en betrouwbaar. Visiedocument zorgaanbieders in de jeugdzorg*. Utrecht: MO Groep.

MO Groep (2003b). *Aandacht, ondersteuning, bescherming en toezicht. Visiedocument Bureaus jeugdzorg*. Utrecht: MO Groep.

Pagée, Rob van & Lieshout, Jan van (2006). Eigen Kracht. Injectie voor burgerschap. *Tijdschrift voor Herstelrecht* 2006 (6) 3, pagina 26-38.

Provincie Overijssel (2007). *'Nieuwe bezems'. Ontwerp beleidsprogramma Jeugdbeleid 2008-2011*. Zwolle: Provincie Overijssel.

Reerink, A. (2008). Rouvoet handelt op hoop van zegen. *NRC*, 30 januari 2008.

Spienburg, M., Lieshout, H. van, Cuijpers, M. & Beek, F. van (2007). *Met Eigen Kracht naar een baan*. Utrecht: Vilans.

Wijnen-Lunenburg, P., Beek, F. van, Bijl, B. e.a. (2008). *Een onderzoek naar de uitkomsten van Eigen Kracht-conferenties met betrekking tot autonomie, veiligheid en sociale cohesie*. (Werktitel, definitief rapport verschijnt mei 2008). Duivendrecht/Voorhout: PI Research/WESP.